

Сборник съдебна практика

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ
Н. SAUGMANDSGAARD ØE
представено на 10 септември 2020 година¹

Дело C-59/19

Wikingerhof GmbH & Co. KG
срещу
Booking.com BV

(Преюдициално запитване, отправено от Bundesgerichtshof (Федерален върховен съд, Германия))

„Преюдициално запитване — Пространство на свобода, сигурност и правосъдие — Съдебно сътрудничество по граждански и търговски дела — Международна компетентност — Регламент (ЕС) № 1215/2012 — Член 7, точка 1 и член 7, точка 2 — Специална компетентност по „дела, свързани с договор“ и по „дела относно неправомерно увреждане, деликт или квазиделикт“ — Понятия — Критерии— Квалификация на исковете за гражданска отговорност, предявени между страни по договор — Иск за гражданска отговорност, който се основава на нарушение на правилата на правото на конкуренцията“

I. Въведение

1. Wikingerhof GmbH & Co. KG сключва договор с Booking.com BV, за да може стопанисваният от него хотел да се включи в едноименната онлайн платформа за резервации на хотелско настаняване. Първото дружество обаче счита, че Booking.com налага несправедливи условия на регистрираните в неговата платформа хотелиери, което представлявало злоупотреба с господстващо положение, която може да им причини вреда.

2. В този контекст Wikingerhof предявява пред германски съд иск за преустановяване на действия срещу Booking.com, който се основава на нормите на германското право на конкуренцията. Ответникът в главното производство обаче поддържа, че този съд не е компетентен да разгледа посочения иск. Сезиран с ревизионна жалба по този въпрос, Bundesgerichtshof (Федерален върховен съд, Германия) иска от Съда тълкуване на Регламент (ЕС) № 1215/2012 относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела² (наричан по-нататък „Регламент „Брюксел Ia““).

3. По същество запитващата юрисдикция иска да се установи дали иск като предявения от Wikingerhof срещу Booking.com на основание на правни норми, за които по националното право се счита, че имат деликтен характер, спада към „неправомерно увреждане, деликт или квазиделикт“³, по смисъла на член 7, точка 2 от този регламент — в който случай сезираният съд би могъл да основе своята компетентност на тази разпоредба — или е „свързан с договор“ по смисъла на член 7, точка 1 от посочения регламент, като се вземе предвид фактът, че

¹ Език на оригиналния текст: френски.

² Регламент на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 г. (ОВ L 351, 2012 г., стр. 1).

³ По-нататък в настоящото заключение ще използвам термина „дела относно неправомерно увреждане“.

твърдените антиконкурентни действия, за които първото дружество упреква второто, намират израз в договорните им отношения — като в този случай в съответствие с втората посочена разпоредба Wikingerhof ще трябва вероятно да предяви иска си пред нидерландска юрисдикция. Поради това Bundesgerichtshof (Федерален върховен съд) приканва Съда да уточни съдържанието на категориите, които формират посочените материи, както и начина, по който тези категории се съотнасят помежду си.

4. Посочените в предходната точка въпроси съвсем не са нови. По тях вече е установена постоянна практика на Съда⁴, чието начало е поставено преди тридесетина години с решенията Kalfelis⁵ и Handte⁶. Въпреки това остават известни неясноти във връзка с квалификацията на някои искове, които са на границата между въпросните категории, каквито са исковете за гражданска отговорност, предявени между страни по договор. Тези неясноти произтичат по-специално от решение Brogsitter⁷, в което Съдът търси формулировка на абстрактен метод за привързване на тези искове, чието съдържание обаче редовно е предмет на дебати в доктрината и пред националните юрисдикции⁸.

5. Така настоящото преюдициално запитване предоставя на Съда възможност да обобщи тази съдебна практика в голям състав и по този начин да изясни все още съществуващите сиви зони. Подобно действие е обосновано в още по-голяма степен, като се има предвид, че след влизането в сила на Регламент (ЕО) № 593/2008 относно приложимото право към договорни задължения⁹ (наричан по-нататък „Регламент „Рим I““) и на Регламент (ЕО) № 864/2007 относно приложимото право към извъндоговорни задължения¹⁰ (наричан по-нататък „Регламент „Рим II““) възприетите от Съда разрешения в областта на съдебната компетентност имат отражение в областта на сътолковението на закони. Всъщност в тази област посочените регламенти съответстват на член 7, точка 1 и на член 7, точка 2 от Регламент „Брюксел Ia“ и доколкото е възможно, тази правна уредба трябва да се тълкува съгласувано¹¹. Освен това поясненията, които Съдът ще даде относно тези общи въпроси, ще изяснят конкретно нормите на международното частно право, приложими към исковете за гражданска отговорност за нарушение на правото на конкуренцията¹².

4 Припомням, че Регламент „Брюксел Ia“ заменя Регламент (ЕО) № 44/2001 на Съвета от 22 декември 2000 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (ОВ L12, 2001 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 3, стр. 74) (наричан по-нататък „Регламент „Брюксел I““), който от своя страна заменя Конвенцията относно подведомствеността и изпълнението на съдебните решения в областта на гражданското и търговското право, подписана в Брюксел на 27 септември 1968 г. (ОВ L299, 1972 г., стр. 32; Специално издание на български език, 2007 г., глава 19, том 10, стр. 3) (наричана по-нататък „Брюкселската конвенция“). Съгласно постоянната практика на Съда направеното от него тълкуване на разпоредбите на Брюкселската конвенция и на Регламент „Брюксел I“ е приложимо към съответните разпоредби на Регламент „Брюксел Ia“. По-конкретно направеното от Съда тълкуване на член 5, точка 1 от Брюкселската конвенция и на член 5, точка 1 от Регламент „Брюксел I“ важи и за член 7, точка 1 от Регламент „Брюксел Ia“ (вж. по-специално решение от 15 юни 2017 г., Kareda (C-249/16, EU:C:2017:472, т. 27). Също така съдебната практика относно член 5, точка 3 от първите два акта се прилага по аналогия към член 7, точка 2 от третия (вж. по-специално решение от 17 октомври 2017 г., Bolagsupplysningen и Ilsjan, C-194/16, EU:C:2017:766, т. 24 и цитираната съдебна практика). Поради това в настоящото заключение за удобство ще се позовавам единствено на последния регламент, като същевременно цитирам съдебни решения и заключения, отнасящи се до предходните го актове.

5 Решение от 27 септември 1988 г. (189/87, EU:C:1988:459, наричано по-нататък „решение Kalfelis“).

6 Решение от 17 юни 1992 г. (C-26/91, EU:C:1992:268, наричано по-нататък „решение Handte“).

7 Решение от 13 март 2014 г. (C-548/12, EU:C:2014:148, наричано по-нататък „решение Brogsitter“).

8 Вж. поставените неотдавна въпроси от Supreme Court of the United-Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство) по делото, по което е постановено решение от 11 април 2019 г., Bosworth и Hurley (C-603/17, EU:C:2019:310), по които Съдът в крайна сметка не се произнася.

9 Регламент на Европейския парламент и на Съвета от 17 юни 2008 г. (ОВ L117, 2008 г., стр. 6).

10 Регламент на Европейския парламент и на Съвета от 11 юли 2007 г. (ОВ L199, 2007 г., стр. 40).

11 Вж. съображение 7 от регламенти „Рим I“ и „Рим II“.

12 Следва да се припомни, че Директива 2014/104/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 26 ноември 2014 година относно някои правила за уреждане на искове за обезщетение за вреди по националното право за нарушения на разпоредбите на правото на държавите членки и на Европейския съюз в областта на конкуренцията (ОВ L349, 2014 г., стр. 1) урежда само въпросите на компетентността и на приложимото право.

6. В настоящото заключение ще обясня, че по принцип причисляването на иск за гражданска отговорност към „делата, свързани с договор“ по смисъла на член 7, точка 1 от Регламент „Брюксел Ia“, или към „делата относно непозволено увреждане“ по смисъла на член 7, точка 2 от този регламент, зависи от неговото основание, а именно от правоотношението — „договорно“ или „деликтно“, на което се основава и на което се позовава ищецът срещу ответника. Същата логика се прилага и по отношение на исковете за гражданска отговорност, предявени между страни по договор. Така ще обясня защо в приложение на тези принципи иск за преустановяване на действия като предявения от Wikingerhof срещу Booking.com, основан на нарушение на нормите на правото на конкуренцията, спада към „делата относно непозволено увреждане“ по смисъла на втората разпоредба.

II. Правна уредба

7. Съображение 16 от Регламент „Брюксел Ia“ гласи:

„Наред с местоживеенето на ответника следва да съществуват алтернативни основания за компетентност, които са основани на тясна връзка между съда и процесуалното действие или с оглед да се улесни доброто правораздаване. С наличието на тясна връзка следва да се гарантира правна сигурност и да се избягва възможността срещу ответника да бъде подаден иск в съд на държава членка, която той не би могъл разумно да предвиди. [...]“.

8. Член 7 от раздел 2, озаглавен „Специална компетентност“, част от глава II от Регламента, гласи в точки 1 и 2:

„Срещу лице, които има местоживеене в държава членка, могат да бъдат предявявани иски в друга държава членка:

- 1) а) по дела, свързани с договор — в съдилищата по мястото на изпълнение на въпросното задължение;
 - б) за целите на настоящата разпоредба и освен ако не е договорено друго, мястото на изпълнение на въпросното задължение е:
 - в случая на продажба на стоки, мястото в държава членка, където съгласно договора са доставени стоките или е трябвало да бъдат доставени,
 - в случая на предоставяне на услуги, мястото в държава членка, където съгласно договора услугите са били предоставени или е трябвало да бъдат предоставени;
 - в) ако не се прилага буква б), тогава се прилага буква а);
- 2) по дела относно непозволено увреждане, деликт или квазиделикт — в съдилищата на мястото, където е настъпило или може да настъпи вредоносното събитие“.

III. Спорът в главното производство, преюдициалният въпрос и производството пред Съда

9. Wikingerhof, дружество по германското право, установено в Кроп (Германия), стопанисва хотел в провинция Шлезвиг-Холщайн (Германия). Booking.com, със седалище в Амстердам (Нидерландия), поддържа едноименната онлайн платформа за хотелски резервации.

10. През март 2009 г. Wikingerhof подписва типов договор, предоставен от Booking.com. Този договор предвижда, че прилаганите от дружеството общи условия са неразделна част от него. Посоченият договор предвижда още, че с подписването му хотелиерът заявява, че е получил копие от тези общи условия и потвърждава, че ги е прочел, разбрал и се е съгласил с тях.

11. Общите условия на Booking.com предвиждат по-специално че това дружество предоставя на регистрираните в неговата платформа хотелиери интернет система, наречена „Extranet“, която им позволява да актуализират информацията за своите заведения и да правят справки за резервациите, направени посредством тази платформа. Освен това тези общи условия съдържат споразумение за избор на съд, което по принцип предоставя изключителна компетентност на съдилищата в Амстердам да разглеждат спорове, произтичащи от договора.

12. Booking.com неколккратно променя общите си условия. С писмо от 30 юни 2015 г. Wikingerhof възразява срещу едно от тези изменения. Впоследствие това дружество сезира Landgericht Kiel (Областен съд Кил, Германия) с иск срещу Booking.com за преустановяване на действия, който се основава на нормите на германското право на конкуренцията¹³. В този контекст Wikingerhof счита, че поради господстващото положение на Booking.com на пазара за посредническите услуги за хотели посредством портали за хотелски резервации по-малките хотелиерски предприятия като ищеца са принудени да договарят с него. Wikingerhof счита, че някои прилагани от Booking.com практики във връзка с посредничеството при извършване на хотелски резервации са неравноправни и представляват злоупотреба с това положение, което противоречи на правото на конкуренцията. Така Wikingerhof иска от тази юрисдикция Booking.com да бъде осъдено под страх от имуществена санкция да преустанови следните действия:

- да показва на платформата си, без предварителното му съгласие цена като посочена от Wikingerhof за ползване на неговия хотел с отбелязване „по-изгодна“ или „намалена“ цена,
- да лишава Wikingerhof от пълен или частичен достъп до данните за контакт, предоставени посредством посочената платформа от клиентите на хотела му, и да изисква от това дружество да осъществява контакт с клиентите единствено чрез поддържаните от Booking.com функции за контакт, и
- да обуславя позиционирането на стопанисвания от Wikingerhof хотел в резултатите от търсенето на същата платформа от предоставянето на комисиона над 15 %.

13. Booking.com повдига възражение за липса на международна и териториална компетентност на Landgericht Kiel (Областен съд, Кил). С решение от 27 януари 2017 г. този съд постановява, че искът на Wikingerhof е недопустим на това основание. Той приема по-конкретно че съдържашото се в общите условия на Booking.com споразумение за избор на съд, с което се предоставя изключителна компетентност на съдилищата в Амстердам, е надлежно сключено между страните в съответствие с член 25 от Регламент „Брюксел Ia“ и се прилага по отношение на такъв иск.

14. Във въззивното производство с решение от 12 октомври 2018 г. Oberlandesgericht Schleswig (Висш областен съд Шлезвиг, Германия) потвърждава постановеното в първоинстанционното производство решение, като същевременно се позовава на различни мотиви. По същество този съд приема, че Landgericht Kiel (Областен съд, Кил) не може да основе своята компетентност на правилото за делата относно непозволено увреждане, предвидено в член 7, точка 2 от Регламент „Брюксел Ia“, тъй като предявеният от Wikingerhof иск спада към „делата, свързани с договор“

13 Wikingerhof основава иска си по-конкретно на член 33 от Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen (Закон срещу ограниченията на конкуренцията, наричан по-нататък „GWB“) във връзка с член 102 ДФЕС, както и на член 18 и член 19, параграфи 1 и 2, точка 1 от GWB, а при условията на евентуалност — на член 20, параграф 1 от GWB.

по смисъла на член 7, точка 1 от този регламент. Компетентността на сезирания съд не можела да се установи и въз основа на посочения член 7, точка 1, тъй като „мястото на изпълнение на въпросното задължение“, което е в основата на иска по смисъла на тази разпоредба, не се намира в неговия район¹⁴. Поради това въззивният съд не счита за необходимо да се произнесе по въпроса дали споразумението за избор на съд, съдържащо се в общите условия на Booking.com, е надлежно сключено между страните в главното производство.

15. Wikingерhof подава ревизионна жалба срещу това решение до Bundesgerichtshof (Федерален върховен съд), който допуска обжалването. В този контекст дружеството поддържа, че въззивният съд е допуснал грешка при прилагане на правото, като е изключил прилагането на правилото за компетентност по дела относно неправомерно увреждане, предвидено в член 7, точка 2 от Регламент „Брюксел Ia“ по отношение на предявения от посоченото дружество иск.

16. Bundesgerichtshof (Федерален върховен съд) отбелязва, че ревизионната жалба, с която е сезиран, не е насочена срещу заключението на въззивния съд, че Landgericht Kiel (Областен съд Киел) не е компетентен на основание член 7, точка 1 от Регламент „Брюксел Ia“ да разгледа иска, предявен от Wikingерhof. Въпросът за действителността на споразумението за избор на съд, съдържащо се в общите условия на Booking.com, също не е предмет на тази жалба¹⁵. Уважаването на посочената жалба зависи единствено от това дали подобен иск може да попадне в обхвата на член 7, точка 2 от този регламент.

17. При тези условия Bundesgerichtshof (Федерален върховен съд, Германия) решава да спре производството по делото и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Трябва ли член 7, точка 2 от Регламент [Брюксел Ia] да се тълкува в смисъл, че съдът, който има компетентност по дела относно неправомерно увреждане, е компетентен и по иск за преустановяване на определени действия, ако се вземе под внимание, че укоримото поведение е предвидено в договорните разпоредби, но ищецът твърди, че тези разпоредби се основават на злоупотреба с господстващо положение от страна на ответника?“.

18. Актът за преюдициално запитване от 11 декември 2018 г. постъпва в секретариата на Съда на 29 януари 2019 г. Booking.com, чешкото правителство и Европейската комисия представят писмени становища пред Съда. Wikingерhof, Booking.com и Комисията са представлявани в съдебното заседание за изслушване на устните състезания, проведено на 27 януари 2020 г.

IV. Анализ

19. Предмет на настоящото дело са исковете за гражданска отговорност, предявени между частноправни страни за нарушение на правото на конкуренцията, които характеризират това, което обикновено се нарича „private enforcement“. Предявеният от Wikingерhof иск срещу Booking.com се основава по-конкретно на нарушение на нормите на германското право, които както член 102 ДФЕС забраняват злоупотребата с господстващо положение. Първото дружество изтъква по същество, че второто дружество злоупотребява с господстващото положение, което се твърди, че има на пазара на посредническите услуги и на порталите за хотелиерски

14 Всъщност това място съответствало на седалището на Booking.com, намиращо се в Амстердам, което е център на търговските решения на това дружество.

15 При всяко положение според запитващата юрисдикция на въпроса следва да се отговори отрицателно, тъй като споразумението не отговаря на условията, предвидени в член 25, параграфи 1 и 2 от Регламент „Брюксел Ia“.

резервации, като налага несправедливи условия за търговия¹⁶ на малките хотелиерски предприятия, регистрирани в неговата платформа. В този контекст от Съда не се иска да уточни обхвата на посочения член 102. Той обаче е запитан относно приложимите към такъв иск правила за компетентност.

20. Съдът вече е постановил, че исковете за гражданска отговорност, основани на нарушение на нормите на правото на конкуренцията, попадат в категорията „граждански и търговски дела“ по смисъла на член 1, параграф 1 от Регламент „Брюксел Ia“ и поради това — в материалния обхват на този регламент¹⁷.

21. Член 4, параграф 1 от Регламент „Брюксел Ia“ предвижда като общо правило компетентността на съдилищата на държавата членка по местоживеенето на ответника. В случая е безспорно, че седалището на Booking.com по смисъла на този регламент¹⁸ се намира в Нидерландия и че поради това Wikingerhof не може да сезира германски съд въз основа на тази разпоредба.

22. Регламент „Брюксел Ia“ предвижда обаче и правила, които в определени случаи позволяват на ищеца да предяви иск срещу ответника пред съдилищата на друга държава членка¹⁹. Този регламент предвижда по-конкретно специална компетентност в различни области, която предоставя на ищеца възможността да предяви иска си пред едно или повече допълнителни съдилища.

23. Такава специална компетентност съществува по-специално „по дела, свързани с договор“ и „по дела относно неправомерно увреждане“. За исковете от първата категория член 7, точка 1 от Регламент „Брюксел Ia“ позволява на ищеца да сезира съда по „мястото на изпълнение на въпросното задължение“. Член 7, точка 2 от този регламент предвижда за втората категория искове, че те могат да се предявят до съда по „мястото, където е настъпило или може да настъпи вредоносното събитие“.

24. В този смисъл предоставената на ищеца възможност за избор на компетентност се променя в зависимост от квалификацията на въпросния иск. В случая обаче страните по делото в главното производство са на противоположни становища по въпроса към коя от посочените в предходната точка категории трябва да се причисли предявеният от Wikingerhof иск. Уважаването на повдигнатото от Booking.com възражение за липса на компетентност наистина зависи от тази квалификация: докато „мястото, където е настъпило или може да настъпи

16 Вж. в правото на Съюза член 102, втора алинея, буква а) ДФЕС.

17 Вж. по-специално решения от 23 октомври 2014 г., flyLAL-Lithuanian Airlines (C-302/13, EU:C:2014:2319, т. 23—38), и от 29 юли 2019 г., Tibor-Trans (C-451/18, EU:C:2019:635, т. 24). Въпреки че тези решения се отнасят до нарушение на конкурентното право на Съюза, произтичащото от тях разрешение се налага и по отношение на исковете, основани на нарушение на националните норми в тази област. Всъщност в това отношение източникът на въпросните правни норми е без значение.

18 Вж. член 63 от Регламент „Брюксел Ia“.

19 Вж. член 5, параграф 1 от Регламент „Брюксел Ia“.

вредоносното събитие“ по смисъла на член 7, точка 2 от Регламент „Брюксел Ia“ може да се намира в района на сезирания от ищеца в главното производство германски съд²⁰, във въззивното производство е установено, че случаят не е такъв, що се отнася до „мястото на изпълнение на въпросното задължение“ по смисъла на член 7, точка 1 от този регламент²¹.

25. Както отбелязва запитващата юрисдикция, от практиката на Съда следва, че по принцип исковите за гражданска отговорност, основани на нарушение на нормите на правото на конкуренцията, спадат към „делата относно непозволено увреждане“ по смисъла на член 7, точка 2 от Регламент „Брюксел Ia“²².

26. Разглежданият по настоящото дело иск обаче има тази особеност, че е *предявен между страни по договор* и твърдените антиконкурентни действия, за които Wikingerhof упреква Booking.com, *намират израз в договорното им правоотношение*, тъй като се състоят във факта, че второто дружество налага в рамките на тези отношения несправедливи условия на търговия на първото. Възможно е впрочем някои или дори всички²³ оспорвани практики да са предвидени в клаузите на общите условия, приложими към въпросния договор. Следователно трябва да се установи дали при такива обстоятелства квалификацията „договорно“ има превес над квалификацията „относно непозволено увреждане“ за целите на Регламент „Брюксел Ia“.

27. Bundesgerichtshof (Федерален върховен съд) счита, че на този въпрос следва да се отговори отрицателно. Също както Wikingerhof и Комисията споделят това становище. Защитаваното от Booking.com и от чешкото правителство противоположно становище според мен отразява неяснотата в практиката на Съда относно границата между „делата, свързани с договор“ и „делата относно непозволено увреждане“. Както посочих във въведението на това заключение, настоящото дело предоставя на Съда добра възможност да обобщи тази съдебна практика и да отстрани посочената неяснота. Ето защо ще припомня основните насоки (раздел А), преди да разгледам конкретно квалификацията на исковите за гражданска отговорност, предявени между

20 Подчертавам, че на Съда не е поставен въпрос относно тълкуването на критерия за компетентност, предвиден в член 7, точка 2 от Регламент „Брюксел Ia“. Ще се огранича да припомня, че съгласно постоянната практика на Съда изразът „мястото, където е настъпило или може да настъпи вредоносното събитие“ се отнася едновременно до мястото на настъпване на вредата и до мястото на настъпване на събитието, причинило тази вреда. Така, когато тези две места не съвпадат, ищецът може по свой избор да предяви иск срещу ответника пред съда в едното или другото място (вж. по-специално решения от 30 ноември 1976 г., Bier, 21/76, EU:C:1976:166, т. 24 и 25, и от 29 юли 2019 г., Tibor-Trans, C-451/18, EU:C:2019:635, т. 25 и цитираната съдебна практика). Що се отнася до исковите за отговорност, за нарушение на правото на конкуренцията, мястото на настъпване на причинилото вредата събитие в областта на антиконкурентния картел съответства на мястото на окончателното създаване на този картел (вж. решение от 21 май 2015 г., CDC Hydrogen Peroxide, C-352/13, EU:C:2015:335, т. 43–50), а в областта на злоупотребата с господстващо положение — на мястото на злоупотребата с господстващо положение (вж. решение от 5 юли 2018 г., flyLAL-Lithuanian Airlines, C-27/17, EU:C:2018:533, т. 52). Що се отнася до мястото на настъпване на вредата, в практиката си Съдът се стреми да се придържа към засегнатия от антиконкурентното поведение пазар, на който пострадалото лице твърди, че е претърпяло вреда (вж. решения от 5 юли 2018 г., flyLAL-Lithuanian Airlines, C-27/17, EU:C:2018:533, т. 37–43, и от 29 юли 2019 г., Tibor-Trans, C-451/18, EU:C:2019:635, т. 27–37).

21 На Съда не е поставен въпрос и относно тълкуването на този критерий. Само ще припомня, че съгласно постоянната практика на Съда, за да се посочи „мястото на изпълнение на въпросното задължение“ по смисъла на член 7, точка 1, буква а) от Регламент „Брюксел Ia“, трябва да се определи кое е задължението, съответстващо на правото по договора, на което се основава искът, и в съответствие със закона, приложим към това задължение, да се прецени на кое място е било или трябва да бъде изпълнено (вж. по-специално решения от 6 октомври 1976 г., Industrie Tessili Italiana Como, 12/76, EU:C:1976:133, т. 13, и De Bloos, 14/76, EU:C:1976:134, т. 13). В член 7, точка 1, буква б) от този регламент обаче е предвиден самостоятелен критерий за това „място на изпълнение“ по отношение на договорите за продажба на стоки и договорите за предоставяне на услуги. В този контекст Съдът приема самостоятелно и фактическо определение за мястото на изпълнение на договора, без да прави разлика между отделните задължения, като отдава по-голямо значение на разпоредбите му (вж. по-специално решения от 3 май 2007 г., Color Drack, C-386/05, EU:C:2007:262, от 23 април 2009 г., Falco Privatstiftung и Rabitsch, C-533/07, EU:C:2009:257, и от 25 февруари 2010 г., Car Trim, C-381/08, EU:C:2010:90).

22 Вж. по-специално решения от 23 октомври 2014 г., flyLAL-Lithuanian Airlines (C-302/13, EU:C:2014:2319, т. 28), от 21 май 2015 г., CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335, т. 43), и от 5 юли 2018 г., flyLAL-Lithuanian Airlines (C-27/17, EU:C:2018:533, т. 51).

23 Wikingerhof и Booking.com спорят по този въпрос. Ще разгледам отново по-подробно този аспект в раздел В от настоящото заключение.

страни по договор (раздел Б). Във връзка с това ще развия някои разсъждения, изложени в заключението ми по дело *Bosworth и Hurley*²⁴. Накрая ще приложа анализа, изведен от тази практика към хипотезата на иск за отговорност, основан на нарушение на нормите на правото на конкуренцията, като предявения в случая от *Wikingerhof* срещу *Booking.com* (раздел В).

А. Основните насоки в практиката на Съда по отношение на „делата, свързани с договор“ и на „делата относно непозволено увреждане“

28. В самото начало следва да се припомни, че Регламент „Брюксел Ia“ не дава определение на понятията „дела, свързани с договор“ по член 7, точка 1 от този регламент и „дела относно непозволено увреждане“ по член 7, точка 2. Съдържанието на тези категории обаче съвсем не е очевидно. Макар да отразяват добре познати на гражданското право понятия — „договор“ и „непозволено увреждане“, очертанията на тези понятия са различни в отделните държави членки. Освен това съществуват значителни различия между текстовете на посочения регламент на различните езици по отношение на едната²⁵ и на другата²⁶ разпоредба.

29. В този контекст Съдът многократно е постановявал, че „дела, свързани с договор“ и „дела относно непозволено увреждане“ по смисъла на Регламент „Брюксел Ia“ са самостоятелни понятия от правото на Съюза, които трябва да се тълкуват главно въз основа на системата и целите на посочения регламент, за да се осигури еднаквото прилагане на предвидените в него правила за компетентност във всички държави членки²⁷. Следователно причисляването на иска към едната или към другата категория не зависи в частност от разрешенията, предвидени в националното право на сезирания съд (наричан „*lex fori*“).

30. Що се отнася до *системата* на Регламент „Брюксел Ia“, Съдът многократно е постановявал, че тя се основава на общото правило за компетентност на съдилищата на държавата членка по местоживеенето на ответника, предвидено в член 4, параграф 1 от този регламент, и че специалната компетентност по член 7 от него представлява изключение от това общо правило, което трябва да се тълкува стриктно²⁸.

31. Що се отнася до *целите* на Регламент „Брюксел Ia“, следва да се припомни, че като цяло предвидените в този регламент правила за компетентност са насочени към гарантиране на правната сигурност и в този контекст — към засилване на правната защита на лицата, установени на територията на държавите членки. В това отношение тези правила трябва да са

24 C-603/17, EU:C:2019:65 (наричано по-нататък „заключението ми по дело *Bosworth и Hurley*“).

25 Изразът „*matière contractuelle*“, използван в текста на Регламент „Брюксел Ia“ на френски език, на който съответстват по-специално текстовете на испански, италиански, португалски, румънски, фински и датски език на този регламент, е сравнително широк. За сметка на това, текстът на английски език („*in matters relating to a contract*“), на който се основават по-специално текстовете на български, хърватски, нидерландски или шведски език, си поставя за цел да изисква наличието на договор, като същевременно съществува най-обикновена връзка между договора и иска. Текстът на немски език пък е значително по-прецизен и поради това по-взискателен от останалите („*wenn ein Vertrag oder Ansprüche aus einem Vertrag den Gegenstand des Verfahrens bilden*“).

26 По-специално текстовете на немски, испански, италиански, хърватски и румънски език съответстват на текста на френски език. Близък до тях е текстът на английски език („*in matters relating to tort, delict or quasi-delict*“). Текстът на нидерландски („*ten aanzien van verbintenissen uit onrechtmatige daad*“) изрично се позовава на понятието за деликтни задължения. Текстът на португалски език („*Em matéria extracontratual*“) може би цели по-широк обхват, тъй като той се позовава на всички извъндоговорни задължения. Накрая, текстовете на датски („*i sager om erstatning uden for kontrakt*“), фински („*sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevassa asiassa sen paikkakunnan*“) и шведски („*om talan avser skadestånd utanför avtalsförhållanden*“) изразяват идеята за иск за обезщетение при липсата на договор.

27 Относно понятието „дела, свързани с договор“, вж. по-специално решения от 22 март 1983 г., *Peters Bauunternehmung* (34/82, EU:C:1983:87, т. 9 и 10), и от 4 октомври 2018 г., *Feniks* (C-337/17, EU:C:2018:805, т. 38 и цитираната съдебна практика). Що се отнася до понятието „дела относно непозволено увреждане“, вж. по-специално решения *Kalfelis* (т. 15 и 16) и от 17 октомври 2017 г., *Bolagsupplysningen и Iljan* (C-194/16, EU:C:2017:766, т. 25 и цитираната съдебна практика).

28 Вж. по-специално решение *Kalfelis* (т. 19) и решения от 27 октомври 1998 г., *Réunion européenne* и др. (C-51/97, EU:C:1998:509, т. 16), и от 4 октомври 2018 г., *Feniks* (C-337/17, EU:C:2018:805, т. 37).

във висока степен предвидими: ищецът трябва да може лесно да определи съдилищата, пред които може да предяви иска си, а ответникът следва разумно да предвиди съдилищата, пред които срещу него може да бъде предявен иск. Освен това посочените правила имат за цел да гарантират доброто правораздаване²⁹.

32. Специалната компетентност по „дела, свързани с договор“ и по „дела относно непозволено увреждане“, предвидена в член 7, точка 1 и в член 7, точка 2 от Регламент „Брюксел Ia“, преследва именно цел за близост, която трябва да конкретизира двете изисквания, посочени в предходната точка. В това отношение Съдът многократно е постановявал, че възможността за избор, предоставена с тези разпоредби на ищеца, е въведена с оглед на наличието в обхванатите от тях дела на особено тясна връзка между иска и съда, от който може да бъде поискано да се произнесе по него, с оглед на надлежната организация на процеса³⁰. Всъщност при „делата, свързани с договор“ съдът по „мястото на изпълнение на въпросното задължение“ се счита за най-подходящ да се произнесе по-специално поради близостта на спора и улесненото събиране на доказателства. Същото се отнася и за „делата относно непозволено увреждане“ за съдилищата по „мястото, където е настъпило или може да настъпи вредоносното събитие“³¹. Наличието на тази тясна връзка същевременно гарантира правната сигурност и се избягва възможността срещу ответника да бъде предявен иск в съд, който той не би могъл разумно да предвиди.

33. В светлината на тези общи съображения в практиката си Съдът е извел самостоятелни определения за „делата, свързани с договор“ и за „делата относно непозволено увреждане“. Ще разгледам последователно тези определения в следващите два подраздела.

1. Определението на „дела, свързани с договор“ по смисъла на член 7, точка 1 от Регламент „Брюксел Ia“

34. Първото определение за „дела, свързани с договор“ по смисъла на член 7, точка 1 от Регламент „Брюксел Ia“, е формулирано от Съда в решение Handte, съгласно което това понятие „не може да се приеме, че обхваща случаи, в които не съществува никакво задължение, поето свободно от една страна към друга“³².

35. Съдът затвърждава това определение в решение Engler³³. Изхождайки от констатацията, че идентифицирането на задължение е абсолютно необходимо за прилагането на посочения член 7, точка 1, тъй като съдебната компетентност по тази разпоредба се определя в зависимост от мястото, където е изпълнено или трябва да бъде изпълнено „задължението, на което се основава искът“, Съдът е постановил, че прилагането на посочената разпоредба „предполага определянето на правно задължение, което е поето доброволно от едно лице спрямо друго и на което се основава искът на ищеца“³⁴.

29 Вж. по-специално решения от 19 февруари 2002 г., Besix (C-256/00, EU:C:2002:99, т. 26), и от 10 април 2003 г., Pugliese (C-437/00, EU:C:2003:219, т. 16).

30 Вж. съображение 16 от Регламент „Брюксел Ia“. Виж също по-специално решения от 6 октомври 1976 г., Industrie Tessili Italiana Como (12/76, EU:C:1976:133, т. 13), от 20 февруари 1997 г., MSG (C-106/95, EU:C:1997:70, т. 29), и от 17 октомври 2017 г., Bolagsupplysningen и Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766, т. 26).

31 Вж. относно член 7, точка 1 от Регламент „Брюксел Ia“ решение от 19 февруари 2002 г., Besix (C-256/00, EU:C:2002:99, т. 30 и 31 и цитираната съдебна практика), а относно член 7, точка 2 от този регламент решение от 17 октомври 2017 г., Bolagsupplysningen и Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766, т. 26 и 27 и цитираната съдебна практика).

32 Решение Handte (т. 15)

33 Решение 20 януари 2005 г. (C-27/02, EU:C:2005:33).

34 Вж. решение от 20 януари 2005 г., Engler (C-27/02, EU:C:2005:33, т. 45 и 51).

36. От това определение, което вече е трайно установено в практиката на Съда³⁵, се извеждат две кумулативни условия — искът е „свързан с договор“ по смисъла на член 7, точка 1 от Регламент „Брюксел Ia“, доколкото: (1) се отнася до „договорно задължение“, разбирано като „правно задължение, което е поето доброволно от едно лице към друго“³⁶, и (2) този иск се основава по-конкретно на това „задължение“.

37. Що се отнася до *първото условие*, Съдът уточнява, че „договорните задължения“ включват най-напред задълженията, произтичащи³⁷ от договор³⁸, тоест по същество — от доброволно споразумение, сключено между две лица³⁹. По-нататък Съдът включва по аналогия в категорията „дела, свързани с договор“ отношенията, които се доближават до договорите, доколкото създават между съответните лица „тесни връзки от същия вид“ като тези, които се установяват между страните по договор. Това се отнася по-специално до отношенията между сдружение и неговите членове, както и до отношенията между членовете на сдружението⁴⁰, до отношенията между акционерите на дружество, както и до отношенията между акционерите и дружеството, което учредяват⁴¹, до отношенията между управителя на дружеството и управляваното от него дружество, предвидено в дружественото право⁴², а също и до задълженията, които съсобствениците на сграда имат по силата на закона по отношение на съсобствеността⁴³. Накрая, след като прилагането на член 7, точка 1 от Регламент „Брюксел Ia“ „не изисква сключването на договор“, а единствено „идентифицирането на определено задължение“⁴⁴, Съдът е постановил, че в категорията „дела, свързани с договор“, се включват и задълженията, които се налагат не въз основа на такова доброволно споразумение, а поради доброволното едностранно поемане на задължение от едно лице към друго. Такъв е случаят по-специално с обещанието за печалба, от страна на търговец към потребител⁴⁵ и задълженията на поръчителя на запис на заповед към поемателя по този запис⁴⁶.

38. Накратко, Съдът възприема „смекчено“ тълкуване на понятието „договорно задължение“ по смисъла на член 7, точка 1 от Регламент „Брюксел Ia“⁴⁷. На пръв поглед тази констатация може да е изненадваща предвид постоянната съдебна практика, според която тази разпоредба трябва да се тълкува стриктно. Всъщност според мен това изискване забранява на Съда единствено да

35 Вж. по-специално решения от 28 януари 2015 г., Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, т. 39), и от 5 декември 2019 г., Ordre des avocats du barreau de Dinant (C-421/18, EU:C:2019:1053, т. 25 и 26).

36 Съдът прилага това определение към Регламент „Рим I“ в съответствие с целта за съгласуваност при тълкуването на Регламенти „Брюксел Ia“, „Рим I“ и „Рим II“ (вж. т. 5 от настоящото заключение). Така съгласно практиката на Съда понятието „договорно задължение“ по смисъла на Регламент „Рим I“ означава „правно задължение, което е поето доброволно от едно лице спрямо друго“. Вж. решение от 21 януари 2016 г., ERGO Insurance и Gjensidige Baltic (C-359/14 и C-475/14, EU:C:2016:40, т. 44).

37 Според мен с тази формулировка Съдът е имал предвид задълженията, които са наложени *въз основа на договор*. Всъщност договорните задължения са както тези, уговорени от страните в договора, така и тези, които законът налага диспозитивно или императивно за този вид договор. При всяко положение *първоизточник на договорните задължения* е законът, тъй като те имат обвързващо действие между страните само доколкото законът предвижда това (вж. заключението ми по дело Bosworth и Hurley (бележка под линия 50)).

38 Вж. по-специално решения от 6 октомври 1976 г., De Bloos (14/76, EU:C:1976:134, т. 14 и 16), от 15 юни 2017 г., Kareda (C-249/16, EU:C:2017:472, т. 30), и от 7 март 2018 г., flightright и др. (C-274/16, C-447/16 и C-448/16, EU:C:2018:160, т. 59). Всички задължения, произтичащи от договор, трябва да се считат за „доброволно поети“, без да е необходимо длъжникът да е дал съгласие отделно за всяко от тях. Като приемат да сключат договор, страните приемат всички задължения, които се налагат поради поетия ангажимент.

39 Вж. по-специално решение от 11 юли 2002 г., Gabriel (C-96/00, EU:C:2002:436, т. 49). Неотдавна Съдът е приравнил към договор „имплицитно договорно отношение“ (вж. решение от 14 юли 2016 г., Granarolo, C-196/15, EU:C:2016:559, т. 24—27).

40 Вж. решение от 22 март 1983 г., Peters Bauunternehmung (34/82, EU:C:1983:87, т. 13).

41 Вж. решение от 10 март 1992 г., Powell Duffryn (C-214/89, EU:C:1992:115, т. 16).

42 Вж. решение от 10 септември 2015 г., Holterman Ferho Exploitatie и др. (C-47/14, EU:C:2015:574, т. 53 и 54).

43 Вж. решение от 8 май 2019 г., Kerr (C-25/18, EU:C:2019:376, т. 27—29).

44 Вж. по-специално решения от 17 септември 2002 г., Tacconi (C-334/00, EU:C:2002:499, т. 26), и от 8 май 2019 г., Kerr (C-25/18, EU:C:2019:376, т. 23).

45 Вж. решение от 20 януари 2005 г., Engler (C-27/02, EU:C:2005:33, т. 53).

46 Вж. решение от 14 март 2013 г., Česká spořitelna (C-419/11, EU:C:2013:165, т. 48 и 49).

47 Вж. в този смисъл решение от 20 януари 2005 г., Engler (C-27/02, EU:C:2005:33, т. 48).

се отклонява от ясения текст на посочената разпоредба и да ѝ придава по-широк смисъл, отколкото изисква нейната цел⁴⁸. В този контекст следователно е възможно и според мен обосновано категорията „дела, свързани с договор“ да се тълкува така, че да включва институти, близки до договорите, в интерес на доброто правораздаване по международни спорове⁴⁹.

39. Що се отнася до *второто условие*, от практиката на Съда следва, че искът не попада в обхвата на „делата, свързани с договор“ по смисъла на член 7, точка 1 от Регламент „Брюксел Ia“ единствено поради това че се отнася в по-голяма или по-малка степен до „договорно задължение“. Необходимо е освен това искът да се основава на такова задължение. Следователно, както Съдът неотдавна е постановил, прилагането на тази разпоредба зависи от „основанието на иска“⁵⁰. С други думи, ищецът трябва да се позове на такова задължение, за да обоснове този иск⁵¹.

40. С това условие Съдът, според мен основателно, запазва прилагането на предвиденото в член 7, точка 1 от Регламент „Брюксел Ia“ правило за компетентност „по дела, свързани с договор“ за исковете, които имат *договорен характер*, тоест за тези, които по същество повдигат главно въпроси, свързани с договорното право⁵², или с други думи, въпроси, които попадат в обхвата на правото на договора (наричано „*lex contractus*“) по смисъла на Регламент „Рим I“⁵³. Така в съответствие с целта за близост, която е в основата на тази разпоредба, Съдът гарантира, че съдът по договора се произнася главно по подобни въпроси⁵⁴. По-общо Съдът гарантира вътрешната съгласуваност във връзка с „делата, свързани с договор“, така както се предвижда, относно правилата за компетентност — в член 7, точка 1, а за стълкновенията на закони — в Регламент „Рим I“⁵⁵.

48 Вж. по-аналогия решения от 14 декември 1977 г., Sanders (73/77, EU:C:1977:208, т. 17 и 18), и от 26 март 1992 г., Reichert и Kockler (C-261/90, EU:C:1992:149, т. 25). Вж. също заключението на генералния адвокат Jacobs по дело Gabriel (C-96/00, EU:C:2001:690, т. 44—46).

49 Вж. в този смисъл Minois, M. Recherche sur la qualification en droit international privé des obligations. LGDJ, Paris, 2020, p. 174—180.

50 Решения от 7 март 2018 г., flightright и др. (C-274/16, C-447/16 и C-448/16, EU:C:2018:160, т. 61), от 4 октомври 2018 г., Feniks (C-337/17, EU:C:2018:805, т. 48), и от 26 март 2020 г., Primera Air Scandinavia (C-215/18, EU:C:2020:235, т. 44).

51 Вж. в този смисъл решения от 8 март 1988 г., Arcado (9/87, EU:C:1988:127, т. 12 и 13). Тази идея е изразена по различен начин в решение от 6 октомври 1976 г., De Bloos (14/76, EU:C:1976:134): „договорно задължение, което е в основата на иска“ (т. 11), „задължение [...], съответстващо на правото по договор, на което се основава искът на ищеца“ (т. 13), а също и „задължение [...], съответстващо на правото по договор, на което се позовава ищецът, за да обоснове иска“ (т. 15 и диспозитивът). Вж. заключението на генералния адвокат Bobek по съединени дела flightright и др. (C-274/16, C-447/16 и C-448/16, EU:C:2017:787, т. 54).

52 Вж. в този смисъл заключението на генералния адвокат Mayras по дело Industrie Tessili Italiana Como (12/76, непубликувано, EU:C:1976:119, стр. 1489), и заключението на генералния адвокат Jacobs по дело Engler (C-27/02, EU:C:2004:414, т. 44). Като се има предвид, че член 7, точка 1 от Регламент „Брюксел Ia“ не се прилага само към договорите, тук имам предвид всички правни норми, които налагат задължения въз основа на доброволното поемане на ангажимент от едно лице към друго.

53 Впрочем член 12 от Регламент „Рим I“ съдържа неизчерпателно изброяване на въпросите относно *lex contractus*, което според мен дава полезни указания при определянето дали даден иск е „свързан с договор“ по смисъла на член 7, точка 1 от Регламент „Брюксел Ia“. Вж. по аналогия решение от 8 март 1988 г., Arcado (9/87, EU:C:1988:127, т. 15).

54 Това не означава, че съдът по договора задължително ще прилага собственото си право. Всъщност компетентният съд по силата на член 7, точка 1 от Регламент „Брюксел Ia“ не съвпада непременно с определеното по силата на разпоредбите на Регламент „Рим I“ право. Това също не означава, че съдът по договора непременно ще приложи по същество договорното право, за да се произнесе по повдигнатите пред него въпроси. Всъщност въпрос, който се счита за „договорен“ по смисъла на актовете на международното частно право на Съюза, би могъл да се разглежда в приложимото материално право като свързан с неправомерно увреждане и т.н.

55 Вж. в този смисъл Minois, M., цит. съч., стр. 174 и 180—186. Макар материалното приложно поле на член 7, точка 1 от Регламент „Брюксел Ia“ да съответства на това на Регламент „Рим I“, съпадението не е пълно. Например, докато посоченият член 7, точка 1 се прилага за някои иски от областта на дружественото право (вж. съдебната практика, цитирана в бележки под линия 41 и 42 от настоящото заключение), член 1, параграф 2, буква е) от Регламент „Рим I“ изключва от приложното си поле въпросите от областта на това право.

41. Конкретно отговарят на тези две условия и следователно спадат към „делата, свързани с договор“ по смисъла на посочения член 7, точка 1 именно исковите за принудително изпълнение на „договорно задължение“⁵⁶ и исковите за гражданска отговорност или за разваляне на договор поради неизпълнението на такова задължение⁵⁷. Във всички тези хипотези въпросното задължение съответства на „право въз основа на договор“, обосноваващо иска. Определянето на неговата основателност предполага сезираният съд да се произнесе главно по въпроси от договорен характер — като тези относно съдържанието на разглежданото задължение, относно начина, по който то трябва да бъде изпълнено, последиците от неизпълнението му и т.н.⁵⁸. Към „делата, свързани с договор“ спадат и исковите за обявяване на нищожността на договор, тъй като такъв иск се основава на нарушение на правилата за сключването му и предполага произнасянето на съда относно валидността на „договорните задължения“, които произтичат от него⁵⁹. Препращам читателя, който иска повече подробности относно понятието „дела, свързани с договор“, към богатата доктрина по този въпрос⁶⁰.

2. *Определението за „дела относно непозволено увреждане“ по смисъла на член 7, точка 2 от Регламент „Брюксел Ia“*

42. Съгласно постоянната съдебна практика, чието начало е поставено с решение Kalfelis, понятието „дела относно непозволено увреждане“ по смисъла на член 7, точка 2 от Регламент „Брюксел Ia“ обхваща „всички искове, с които се цели подвеждането на ответника под отговорност и които не се отнасят към „дела, свързани с договор“ по смисъла на член 7, точка 1 от този регламент⁶¹.

43. От това определение произтичат две кумулативни условия: първото, *положително*, според което искът трябва да ангажира гражданската отговорност на ответника, другото, *отрицателно*, според което този иск не трябва да се отнася до „дела, свързани с договор“.

44. *Първото условие* е свързано с предмета на иска. Той трябва по принцип да цели да принуди ответника по съдебен ред да преустанови поведение, което може да причини вреди — в хипотезата на иск за преустановяване на действия като предявения от Wikingerhof в настоящия случай — или, ако са настъпили, да ги поправи — в хипотезата на иск за обезщетение за вреди⁶².

56 Вж. по-специално исковите, предмет на делата, приключили с решения от 15 януари 1987 г., Shenavai (266/85, EU:C:1987:11, т. 2 и 18), от 8 март 1988 г., Arcado (9/87, EU:C:1988:127, т. 12), и от 29 юни 1994 г., Custom Made Commercial (C-288/92, EU:C:1994:268, т. 2 и 11).

57 Вж. по-специално исковите, предмет на делата, приключили с решения от 6 октомври 1976 г., De Bloos (14/76, EU:C:1976:134, т. 3 и 14), и от 8 март 1988 г., Arcado (9/87, EU:C:1988:127, т. 13).

58 Вж. в това отношение член 12, параграф 1, букви а)—в) от Регламент „Рим I“.

59 Вж. решение от 20 април 2016 г., Profit Investment SIM (C-366/13, EU:C:2016:282, т. 54 и 58). В това отношение от член 10, параграф 1 от Регламент „Рим I“ следва, че въпросите за съществуването и този за действителността на договор или на негова разпоредба се уреждат от *lex contractus*.

60 Вж. по-специално *Gaudemet-Tallon*, Н. *Compétence et exécution des jugements en Europe*. LGDJ, Paris, 4ème édition, 2010, p. 165—177; *Briggs*, А. *Civil Jurisdiction and Judgments*. Informa Law, Oxon, 2015, 6ème édition, p. 209—220; *Niboyet*, М.-L. *Geoffre de la Pradelle*, G. *Droit international privé*. LGDJ, Issy-les-Moulineaux, 5ème édition, 2015, p. 346 et 347; *Calster*, G. van. *European Private International Law*. Bloomsbury, 2016, p. 136—139; *Magnus*, U., *Mankowski*, P. *Brussels Ibis Regulation — Commentary*, otto schmidt. Cologne, 2016, p. 162—189, и *Hartley*, T. *Civil Jurisdiction and Judgments in Europe — The Brussels I Regulation, the Lugano Convention, and the Hague Choice of Court Convention*. Oxford University Press, Oxford, 2017, p. 107—114.

61 Вж. по-специално решения Kalfelis (т. 18), от 1 октомври 2002 г., Henkel (C-167/00, EU:C:2002:555, т. 36), и от 12 септември 2018 г., Löber (C-304/17, EU:C:2018:701, т. 19).

62 Вж. по-специално решения от 26 март 1992 г., Reichert и Kockler (C-261/90, EU:C:1992:149, т. 19 и 20), от 1 октомври 2002 г., Henkel (C-167/00, EU:C:2002:555, т. 41), и от 12 септември 2018 г., Löber (C-304/17, EU:C:2018:701, т. 21).

45. И тук обаче Съдът е възприел „смекчено“ тълкуване на това условие. Всъщност установителен иск, с който ищецът иска по съдебен ред да бъде установено нарушение на законово задължение от страна на ответника, или пък отрицателен установителен иск, с който ищецът иска да се установи, че не е извършил действия или бездействия, от които би произтичала отговорността му за непозволено увреждане по отношение на ответника, също може да попадне в обхвата на член 7, точка 2 от Регламент „Брюксел Ia“⁶³.

46. Второто условие според мен е огледален образ на условието, изведено от Съда в рамките на неговата практика по „делата, свързани с договор“. Тук също става въпрос да се определи „основанието“ на иска за отговорност. За да попадне в обхвата на „дела относно непозволено увреждане“, този иск трябва да се основава не на „доброволно поето правно задължение“, а на „задължение произтичащо от непозволено увреждане“, тоест на задължение, което *не е доброволно*, а съществува, без ответникът да е имал намерение да поеме какъвто и да било ангажимент към ищеца, и което произтича от *вредоносно събитие*, изразяващо се в нарушение на общо задължение, наложено от закона на всички⁶⁴. С това условие в съответствие с целта за близост в основата на член 7, точка 2 от Регламент „Брюксел Ia“ Съдът гарантира, че съдът по деликтната отговорност се произнася единствено по исковете с деликтен характер, тоест тези които по същество повдигат главно въпроси, свързани с правни норми, съдържащи такива задължения. То гарантира също вътрешната съгласуваност на „делата относно непозволено увреждане“, така както е предвидена, що се отнася до правилата за компетентност — в посочения член 7, точка 2, а за стълкновенията на закони — в Регламент „Рим II“⁶⁵.

47. Следователно не може да се приеме, както се пише понякога, че член 7, точка 2 от Регламент „Брюксел Ia“ е чисто „субсидиарна“ разпоредба, която покрива всички икове извън обхвата на „делата, свързани с договор“ по смисъла на член 7, точка 1 от този регламент. Напротив, съществуват иски, които не попадат в обхвата на нито една от тези две разпоредби, поради това че се основават на задължения, които не са нито „договорни“, нито „деликтни“⁶⁶.

63 Вж. съответно решения от 5 февруари 2004 г., DFDS Torline (C-18/02, EU:C:2004:74, т. 19—28), и от 25 октомври 2012 г., Folien Fischer и Fofitec (C-133/11, EU:C:2012:664, т. 41—54).

64 Вж. в този смисъл решения от 17 септември 2002 г., Tacconi (C-334/00, EU:C:2002:499, т. 25 и 27), от 18 юли 2013 г., ÖFAB (C-147/12, EU:C:2013:490, т. 35—38), и от 21 април 2016 г., Austro-Mechana (C-572/14, EU:C:2016:286, т. 37 и 50). Вж. също заключението на генералния адвокат Jacobs по дело Engler (C-27/02, EU:C:2004:414, т. 59).

65 Всъщност съгласно практиката на Съда „извъндоговорното задължение“ по смисъла на Регламент „Рим II“ е задължение, произтичащо от непозволено увреждане, неоснователно обогатяване, водене на чужда работа без пълномощие или „culpa in contrahendo“ (вж. решение от 21 януари 2016 г., ERGO Insurance и Gjensidige Baltic, C-359/14 и C-475/14, EU:C:2016:40, т. 45 и 46). Подчертавам обаче, че макар „деликтните задължения“, които попадат в приложното поле на член 7, точка 2 от Регламент „Брюксел Ia“, да представляват същността на Регламент „Рим II“, последният все пак има по-широко приложно поле, тъй като включва не само извъндоговорните задължения, произтичащи от непозволено увреждане, но и тези, произтичащи от квазиконтракти, като неоснователно обогатяване и водене на чужда работа без пълномощие (вж. член 2, параграф 1 от Регламент „Рим II“).

66 Вж. заключението на генералния адвокат Gulmann по дело Reichert и Kockler (C-261/90, непубликувано, EU:C:1992:78, стр. 2169), заключението на генералния адвокат Jacobs по дело Engler (C-27/02, EU:C:2004:414, т. 55 и 57), както и заключението на генералния адвокат Bobek по дело Feniks (C-337/17, EU:C:2018:487, т. 98). Както изтъква и Wikingerhof, такъв е случаят според мен с иск за връщане поради неоснователно обогатяване, когато той не произтича от нищожността на договор (вж. решение от 20 април 2016 г. Profit Investment SIM, C-366/13, EU:C:2016:282, т. 55), защото такъв иск се основава за задължение, което не произтича от вредоносно събитие (вж. в този смисъл заключението на генералния адвокат Wahl по дело Siemens Aktiengesellschaft Österreich, C-102/15, EU:C:2016:225, т. 54—75).

48. В останалите случаи Съдът приема, че член 7, точка 2 от Регламент „Брюксел Ia“ обхваща много разнообразни видове отговорност⁶⁷ — виновна отговорност, невиновна отговорност, и т.н. Освен вече споменатите иски за гражданска отговорност за нарушение на правото на конкуренцията се обхващат също иските за отговорност за нелоялна конкуренция⁶⁸, за нарушаване на право върху интелектуална собственост⁶⁹ или за вреди, причинени от дефектни стоки⁷⁰. Тук отново препращам читателя, който иска повече подробности относно „дела относно непозволено увреждане“, към богатата доктрина по този въпрос⁷¹.

Б. Квалификацията на иските за гражданска отговорност, предявени между страни по договор, за целите на Регламент „Брюксел Ia“

49. От изложените по-горе съображения следва, че някои иски за гражданска отговорност спадат към „дела, свързани с договор“ по смисъла на член 7, точка 1 от Регламент „Брюксел Ia“, а други — към дела „относно непозволено увреждане“ по смисъла на член 7, точка 2 от този регламент. От това следва също, че от теоретична гледна точка включването на такъв иск в едната или в другата от тези категории зависи от естеството на неговото основание, разбирано като задължението, на което се основава този иск. Ако задължението е наложено от договор или друга форма на доброволно поемане на задължение от едно лице към друго, искът е „свързан с договор“. Ако обаче разглежданото задължение произтича от нарушение на наложено със закон на всички задължение, което не е свързано с каквото и да било доброволно поемане на задължение, искът е „относно непозволено увреждане“⁷².

50. След като се уточни това, когато две лица са обвързани от договор и едното от тях предявява иск за гражданска отговорност срещу другото, на практика може да се окаже деликатно да се направи разграничение между „дела, свързани с договор“ и „дела относно непозволено увреждане“.

51. В това отношение такъв иск не е непременно „свързан с договор“ по смисъла на член 7, точка 1 от Регламент „Брюксел Ia“⁷³. Между договарящи страни може също да има иски за деликтно основание. Това е лесно разбираемо, ако се замислим за иските за обезщетение, които нямат никаква връзка с обвързващия страните договор⁷⁴, за които очевидно се налага да се приложи член 7, точка 2 от този регламент.

52. Нещата не са толкова очевидни, когато, както по делото в главното производство, искът има определена връзка с договора, по-специално защото се отнася до вредоносно събитие, причинено във връзка с неговото изпълнение. В този контекст е възможно конкретно соченото вредоносно поведение да представлява едновременно неспазване на „договорно задължение“ и нарушение на задължение, наложено на всички със закон. Тогава е налице конкуренция на отговорности, или с други думи, конкуренция на „договорни“ и „деликтни“ задължения, всяко от които може да бъде основание на иска⁷⁵.

67 Решение от 30 ноември 1976 г., Bier (21/76, EU:C:1976:166, т. 18).

68 Вж. по-специално решение от 21 декември 2016 г., Concurrence (C-618/15, EU:C:2016:976), и член 6, параграф 1 от Регламент „Рим II“.

69 Вж. по-специално в областта на авторското право решения от 22 януари 2015 г., Hejduk (C-441/13, EU:C:2015:28), и от 3 април 2014 г., Hi Hotel HCF (C-387/12, EU:C:2014:215), както и член 8 от Регламент „Рим II“.

70 Вж. по-специално решение от 16 юли 2009 г., Zuid-Chemie (C-189/08, EU:C:2009:475), и член 5 от Регламент „Рим II“.

71 Вж. по-специално Gaudemet-Tallon, Н., цит. съч., стр. 217—219, Briggs, А., цит. съч., стр. 238—250, Calster (van), G., цит. съч., стр. 144—147; Magnus, U., Mankowski, P., цит. съч., стр. 262—276, и Hartley, T., цит. съч., стр. 125—126.

72 Вж. заключението на генералния адвокат Jacobs по дело Handte (C-26/91, непубликувано, EU:C:1992:176, т. 16), и заключението ми по дело Bosworth и Hurley (т. 67).

73 Вж. в този смисъл решение Brogssitter (т. 23).

74 Например, ако банкер и неговият клиент живеят в една и съща жилищна сграда и първият заведе дело срещу втория поради прекалено безпокойство на съседите.

75 Вж. заключението ми по дело Bosworth и Hurley (т. 68).

53. Броят на положенията, при които едно и също вредоносно събитие може да доведе до подобна конкуренция се различава в националните правни системи в зависимост от начина, по който те уреждат договорната и деликтната отговорност⁷⁶. Въпреки това исковете за гражданска отговорност, споменати в точка 48 от настоящото заключение — нарушение на правото на конкуренцията, случай на нелоялна конкуренция, вреди, причинени от дефектни стоки, нарушение на право върху интелектуална собственост — когато са предявени между страни по договор, могат да се впишат в контекста на такава конкуренция на отговорности.

54. Например отказ на доставчик да продава на своя дистрибутор би могъл да представлява не само злоупотреба с господстващо положение, но и нарушение на задълженията, произтичащи от техния рамков договор, както съвсем правилно посочва Wikingerhof. Същото би се отнасяло и за положение, при което доставчикът облагодетелства собствената си мрежа в ущърб на дистрибутора, като това поведение би могло да представлява едновременно договорно нарушение, злоупотреба или пък нелоялна конкуренция⁷⁷. Освен това дефектът на продавана от производителя стока, който причинява вреда на купувача, би могъл да се отнася както до деликтната отговорност — поради нарушение на законово задължение в областта на безопасността на стоките — така и до договорната отговорност — на основание неизпълнението на договорното задължение за доставяне на продукт в съответствие с изискванията на договора или на договорно задължение за безопасност. Накрая, когато титулярят по лицензионен договор за използването на защитено от авторското право произведение превишава предоставените му с договора права, това вредоносно събитие може да представлява едновременно нарушение на авторските права — тъй като лицензополучателят нарушава изключителните права на своя съдоговорител — и нарушение на този договор⁷⁸.

55. При такива случаи на конкуренция на отговорности някои национални правни системи, сред които английското и германското право, оставят на ищеца възможността да основе иска си на деликтната или на договорната отговорност в зависимост от това, което съответства в най-голяма степен на неговите интереси⁷⁹, и дори да „кумулира“ тези две основания⁸⁰.

56. Други правни системи обаче, сред които френското и белгийското право, предвиждат правило за разпределение на отговорността, известно като „недопускане на кумулиране“, което не оставя избор на ищеца: той не може да основе иска си на деликтната отговорност, когато твърдяното вредоносно събитие представлява също и неизпълнение на договорно задължение. С други думи, в тези системи „договорът има предимство пред деликта“⁸¹.

76 Всъщност не всички национални системи предвиждат едно и също приложно поле на договорната отговорност и на деликтната отговорност, така че припокриването на тези две отговорности не се среща с еднаква честота. Такива потенциални случаи на припокриване са особено многобройни, например във френското право. От една страна, договорната отговорност е замислена да е с широк обхват, тъй като по-специално в практиката на Cour de cassation (Касационен съд, Франция) има тенденция в договора да се включат задължения за безопасност и информация, които са израз на наложените от закона общи задължения, както и изведени от изискването за добросъвестно изпълнение на договорите. От друга страна, деликтната отговорност също има отворен характер, тъй като правилата в тази област са предназначени да обхванат всички вредоносни факти, които могат да възникнат в обществения живот. Вж., по този въпрос *Ansel*, P. Le concours de la responsabilité délictuelle et de la responsabilité contractuelle. Responsabilité civile et assurances, № 2, II. 2012, dossier 8, точки 2—11.

77 Вж. делото, по което е постановено решение от 24 октомври 2018 г., *Apple Sales International* и др. (C-595/17, EU:C:2018:854).

78 Вж. решения от 18 април 2013 г., *Комисия/Systran* и *Systran Luxembourg* (C-103/11 P, EU:C:2013:245), от 3 април 2014 г., *Hi Hotel HCF* (C-387/12, EU:C:2014:215), и от 18 декември 2019 г., *IT Development* (C-666/18, EU:C:2019:1099).

79 В материалното право на държавите членки договорната и деликтната отговорност биха могли да са предмет на различни режими по отношение на тежестта на доказване, на условията за обезщетяване, на давността и т.н. Следователно може да е в интерес на ищеца да избере едната или другата възможност. Вж. по-специално заключението ми по дело *Bosworth* и *Hurley* (бележка под линия 51).

80 Относно английското право вж. *Fentiman*, R. *International Commercial Litigation*. Oxford University Press, Oxford, 2me édition, 2015, р. 177, 178 et 279. Такова кумулиране не дава право на двойно обезщетение за една и съща вреда. Ищецът обаче увеличава шансовете си да получи исканото обезщетение.

81 Вж. решение от 18 декември 2019 г., *IT Development* (C-666/18, EU:C:2019:1099, т. 23), и *Gout*, O. *Le cumul des responsabilités contractuelle et extracontractuelle en droit belge et en droit français: de la genèse des règles aux perspectives d'évolution*. — In: *Van den Haute*, E. *Le droit des obligations dans les jurisprudences française et belge*. Bruylant, Bruxelles, 2013, p. 123—146.

57. В рамките на Регламент „Брюксел Ia“ трябва да се установи дали и евентуално в каква степен изборът на ищеца да се позове за едно и също вредоносно събитие на деликтната и/или на договорната отговорност на своя съдоговорител оказва влияние върху приложимото правило за компетентност⁸². В това отношение ще припомня разрешенятията, възприети досега от Съда в неговата практика (подраздел 1), преди да разгледам тълкуването, което според мен се налага в тази област (подраздели 2 и 3).

1. Разрешенията, възприети до момента от Съда

58. Съдът е разгледал за първи път въпроса в решение Kalfelis. По делото, приключило с това решение, частноправен субект предявява иск срещу банката си, за да получи обезщетение за вредите, които е претърпял в рамките на борсови операции, и за целта предявява кумулативни претенции, основаващи се на различни норми от германското право, някои от които са свързани с договорната отговорност, други с деликтната отговорност, и накрая, други — с неоснователното обогатяване — от областта на квазиконтрактите. Поставя се по-специално въпросът дали съдът, компетентен да се произнесе по претенциите, основани на деликтната отговорност съгласно член 5, точка 3 от Брюкселската конвенция — понастоящем член 7, точка 2 от Регламент „Брюксел Ia“ — акцесорно е компетентен да се произнесе и по тези, основани на договори и на квазиконтракти.

59. В заключението си генералният адвокат Darmon предлага да се приеме, че правилото за компетентност по „дела, свързани с договор“, „канализира“ иска в неговата цялост, включително исканията с деликтно основание и на основание на квазиконтракти, за да се рационализира компетентността и спорът да се съсредоточи пред съда по договора, който според генералния адвокат най-добре би могъл да разбере контекста и съвкупността от неговите спорни последици⁸³.

60. По този въпрос Съдът не е възприел заключението на генералния адвокат. Наистина Съдът е постановил, както посочих в точка 42 от настоящото заключение, че понятието „дела относно непозволено увреждане“ обхваща всички иски, с които се цели подвеждането на ответника под отговорност и които не се отнасят към „дела, свързани с договор“. Съдът веднага е уточнил обаче, като се позовава на характера на изключения на специалните правила за компетентност, „че съдът, компетентен съгласно [член 7, точка 2 от Регламент „Брюксел Ia“] да се произнесе по иск, основан на непозволено увреждане, не е компетентен да се произнесе по останалите елементи на същия иск, които нямат деликтно основание“⁸⁴.

61. Въпреки донякъде двусмисления характер на този отговор, в решение Kalfelis Съдът не е имал за цел да посочи, че член 7, точка 1 от Регламент „Брюксел Ia“ има „предимство“ пред член 7, точка 2. Напротив, Съдът е приел, че иск за отговорност, свързана с едно и също вредоносно събитие, може да бъде отнесен пред съда по договора и/или пред съда, компетентен относно непозволено увреждане, в зависимост от правните основания, на които се позовава ищецът, тоест *в зависимост от материалноправните норми, които той посочва в иска си*. Така, когато кумулативните искания са формуирани в един и същи иск, те трябва да бъдат класирани към „дела, свързани с договор“ или към „дела относно деликтна отговорност“, не искът в неговата цялост, а всяко от тези искания в зависимост от неговото основание, тъй

82 Същият въпрос се поставя в рамките на регламенти „Рим I“ и „Рим II“ при определянето на приложимото право, тъй като тези регламенти предвиждат различни критерии за привързване в зависимост от това дали дадено задължение е „договорно“ или „извъндоговорно“ по смисъла на втория регламент.

83 Вж. заключението на генералния адвокат Darmon по дело Kalfelis (189/87, непубликувано, EU:C:1988:312, т. 25—30).

84 Решение Kalfelis (т. 19). Според мен от съображенията на Съда несъмнено следва, че обратното също е вярно: съдът, компетентен съгласно член 7, точка 1 от Регламент „Брюксел Ia“ да се произнесе по „договорни“ претенции, не е компетентен да се произнесе по акцесорни искания на извъндоговорно основание.

като едно и също основание не може да попада едновременно в двете категории⁸⁵. В този контекст съдът по договора е компетентен да разглежда исканията на договорни основания, докато сезираният с непозволено увреждане съд е компетентен по отношение на исканията на деликтни основания. Освен това нито едно от тези съдилища не разполага с акцесорна компетентност да се произнесе по въпрос, който не попада в обхвата на разглежданите от него дела⁸⁶.

62. Подчертавам, че не става въпрос за целите на Регламент „Брюксел Ia“ да се възприеме квалификацията, дадена на нормите на материалното право, на които се позовава ищецът в националното право, от което са част. На етапа на определяне на компетентността приложимият закон още не е определен от сезирания съд. Следователно не е сигурно, че искането ще бъде разгледано с оглед на тези норми. Посочените в подкрепа на искане материалноправни норми дават обаче указанията, необходими за определянето на характера на „задължението“, според самостоятелния смисъл на термина, на което се позовава ищецът. Както се установява в точка 49 от настоящото заключение, това „задължение“, което с оглед на характера си трябва да бъде квалифицирано в съответствие с установените от Съда в практиката му критерии като „свързано с договор или с деликтна отговорност“ и което по този начин определя приложимото за този иск правило за компетентност⁸⁷. Когато ищецът предявява кумулативни искания, основаващи се на материалноправни норми от различно естество, потенциално той се позовава на тези два вида задължения⁸⁸, които са от компетентността на различни съдии.

63. В обобщение съдебната компетентност по силата на Регламент „Брюксел Ia“ за разглеждане на иск за отговорност, предявен между страни по договор, може да се различава в зависимост от материалноправните норми, на които се позовава ищецът. Впрочем отбелязвам, че Съдът е следвал този подход в решение *Melzer*⁸⁹, което се отнася до подобен иск. В това решение той тълкува единствено правилото за компетентност по „дела относно непозволено увреждане“, както е поискал от него националният съд, без да разглежда правилото за „дела, свързани с договор“, на което се позовава ответникът, с мотива че разглежданият иск „се основава единствено на правото в областта на деликтната отговорност“⁹⁰.

85 Вж. заключението ми по дело *Bosworth и Hurley* (т. 74), *Hess, B., Pfeiffer, T., Schlosser, P.* Report on the Application of Regulation Brussels I in the Member States. JLS/C4/2005/03, 2007, т. 192, и *Zogg, S.* Accumulation of Contractual and Tortious Causes of Action Under the Judgments Regulation. *Journal of Private International Law*, 2013, Vol. 9, № 1, p. 39–76, p. 42–43.

86 Ще се върна на въпроса за акцесорната компетентност в точка 110 и сл. от настоящото заключение.

87 Наистина, задължение не съществува в правен вакуум. Това задължение е резултат от фактическо положение, което по силата на една или повече правни норми води до някакви правни последици. Разглежданото фактическо положение и правни последици, до които води, трудно могат да бъдат разбрани независимо от съответните правни норми и преглед на тези норми позволява да се установи естеството на въпросното задължение. Вж. *House of Lords* (Камара на лордовете, Обединено кралство) (*Lord Millet*), *Agnew v Länsförsäkringsbolagens AB*, [2001] 1 AC 223, § 264; *Bollée, S.* La responsabilité extracontractuelle du cocontractant en droit international privé. — In: *d'Avout, L., Bureau, D. et Muir-Watt, H.*, *Mélanges en l'honneur du professeur Bernard Audit — Les relations privées internationales*, LGDJ, Issy-les-Moulineaux, 2014, p. 119–135, p. 132, 133; *Scott, A.* The Scope of Non-Contractual Obligations — In: *Ahern, J. et Binchy, W.* The Rome II Regulation on the Law Applicable to Non-Contractual Obligations, Martinus Nijhoff Publishers, Leyde, 2009, p. 57–83, p. 58–62, както и *Minois, M.*, op. cit., p. 129, 130. Съдът често прилага такъв метод, като изхожда от посочените материалноправни норми, за да определи характера на задължението, което трябва да се квалифицира. Вж. по-специално решения от 26 март 1992 г., *Reichert и Kockler* (C-261/90, EU:C:1992:149, т. 17–19), от 18 юли 2013 г., *ÖFAB* (C-147/12, EU:C:2013:490, т. 35 и 36), и от 21 април 2016 г., *Austro-Mechana* (C-572/14, EU:C:2016:286, т. 27 и 37).

88 По същия начин в областта на конфликта на закони един и същ вредоносен факт може да се разглежда от гледна точка на две различни задължения, едното „договорно“ по смисъла на Регламент „Рим I“, а другото „извъндоговорно“ по смисъла на Регламент „Рим II“.

89 Решение 16 май 2013 г. (C-228/11, EU:C:2013:305).

90 Решение от 16 май 2013 г., *Melzer* (C-228/11, EU:C:2013:305, т. 21). Вж. също в този смисъл решения от 3 април 2014 г., *Hi Hotel HCF* (C-387/12, EU:C:2014:215, т. 16–21), и от 21 май 2015 г., *CDC Hydrogen Peroxide* (C-352/13, EU:C:2015:335, т. 43). Вж. също, като национална съдебна практика, *Bundesgerichtshof* (Федерален върховен съд, Германия), 27 май 2008 г., [2009 г.] *IPRax*, т. 150–151, и *Cour de cassation* (Касационен съд, Франция), Първо гражданско отделение, 26 октомври 2011 г., № 10–17.026.

64. В този контекст Съдът е преразгледал тези въпроси в решение Brogsitter. По делото, приключило с това решение, търговец на часовници с местоживеене в Германия е сключил договор с майстор на часовници, пребиваващ по това време във Франция, за разработването на часовникови механизми, предназначени за търговия от първия. Успоредно с работата си за продавача майсторът на часовници разработва други часовникови механизми, които е пуснал на пазара за своя сметка. Тъй като счита, че тази паралелна дейност нарушава задължение за изключителни права, произтичащо от договора, продавачът е предявил иск срещу съдоговорителя си пред германски съд. При тези обстоятелства продавачът е поискал прекратяване на процесните дейности, както и присъждане на обезщетение за претърпени вреди и пропуснати ползи, като предявява претенции, основани кумулативно на договорната и на деликтната отговорност, по-конкретно по силата на правилата на германското право срещу нелоялната конкуренция и на виновната отговорност. Тъй като е изпитвал колебания дали да раздели спора в зависимост от правните основания, на които се позовава ищецът, националният съд е поставил на Съда въпроса каква квалификация по смисъла на Регламент „Брюксел I“ следва да се даде на исканията, основани на непозволено увреждане, като се има предвид договорът между страните.

65. Като взема за отправна точка решение Kalfelis, според което понятието „дела относно непозволено увреждане“ обхваща всякакви икове, с които се цели ангажиране на отговорността на ответник, и при които няма привръзка към „дела, свързани с договор“, Съдът е приел, че за да се причислят искания към едната или към другата категория, трябва да се провери „дали те имат, независимо от квалификацията им по националното право, договорно естество“⁹¹.

66. Според Съда това е така, „ако укоримото поведение може да се счита за неизпълнение на задължения, които могат да бъдат определени като договорни предвид предмета на договора“. В това отношение Съдът е уточнил също, че „[т]акъв ще е а priori случаят, ако тълкуването на договора, който обвързва ответника с ищеца, изглежда абсолютно необходимо за установяване на законосъобразния или, напротив, незаконосъобразен характер на поведението, за което първият упреква втория“. Следователно националният съд е този, който трябва да определи дали „предявените [от ищеца] икове имат за предмет искане за обезщетение, чието основание може разумно да се разглежда като нарушение на правата и задълженията по договора, който обвързва страните [...], което би направило абсолютно необходимо съобразяването му при разрешаването на спора“⁹².

67. Решение Brogsitter според мен е израз на известна промяна на подхода, възприет в решение Kalfelis. Всъщност Съдът, изглежда, е променил метода за квалификацията на исковете за целите на Регламент „Брюксел Ia“. Изглежда, той не се е придържал към материалноправните норми, на които се позовава ищецът в своя иск, а изглежда се е стремял да възприеме по-обективна квалификация на фактите.

68. При все това точното значение на решение Brogsitter е неясно. Откритите и абстрактни съображения, съдържащи се в това решение, всъщност могат да се тълкуват по два начина.

69. Според първото тълкуване на решение Brogsitter, което ще квалифицирам като „максималистично“, „проверката“, която се извежда от това решение, се изразява в твърдението, че дадена претенция е „свързана с договор“ по смисъла на член 7, точка 1 от Регламент „Брюксел Ia“, „ако укоримото поведение може да се счита за неизпълнение на договорни задължения“. Това твърдение би следвало да се разбира в смисъл, че иск, предявен на основание непозволено увреждане, би трябвало да се причисли към тези „дела“, ако се отнася

91 Решение Brogsitter (т. 20 и 21).

92 Решение Brogsitter (съответно т. 24, 25 и 27).

до вредоносно събитие, което би могло да представлява (също и) неизпълнение на „договорно задължение“. По-конкретно, сезираният съд би трябвало да провери дали хипотетично ищецът е можел да предяви иска си, основавайки се на нарушението на договорните задължения, което предполага да се провери дали на практика е налице евентуално съответствие между твърдяното вредоносно събитие и съдържанието на тези задължения. От това би следвало, че във всички случаи, когато едно и също вредоносно събитие може да представлява едновременно непозволено увреждане и нарушение на договор, „договорната“ квалификация би имала предимство пред „деликтната“ за целите на този регламент⁹³.

70. Съгласно второто тълкуване на решение Brogsitter, което ще нарека „минималистично“, изведената от това решение „проверка“ всъщност се състои в твърдението, че искането спада към дела, „свързани с договор“ по смисъла на член 7, точка 1 от Регламент „Брюксел Ia“, когато „тълкуването на договора, който обвързва ответника с ищеца, изглежда абсолютно необходимо за установяване на законосъобразния или, напротив, незаконосъобразен характер на поведението, за което първият упреква втория“. Така Съдът е искал да квалифицира като „договорни“ исканията, формулирани на деликтно основание, чиято обосновааност се преценява с оглед на договорните задължения, обвързващи страните по спора⁹⁴.

71. Тази неяснота не е преодоляна от последващата практика на Съда, който по същество само повтаря някои пасажи от решение Brogsitter, без да дава допълнителни обяснения⁹⁵. Ето защо според мен по настоящото дело Съдът трябва да изясни практиката си в областта на потенциалната конкуренция на отговорности. Всъщност в това отношение той трябва да определи ясни и предвидими критерии, които да могат да избегнат всякаква правна несигурност за страните в производството.

72. Подчертавам, че предизвикателствата около подхода към възможната конкуренция на отговорности не са непременно едни и същи в материалното право⁹⁶ и в международното частно право. Тълкуването на член 7, точка 1 и член 7, точка 2 от Регламент „Брюксел Ia“ по този въпрос обаче трябва да се определи единствено с оглед на целите за правна сигурност и добро правораздаване, присъщи на този регламент⁹⁷.

73. С оглед на тези цели предлагам на Съда да отхвърли „максималистичното“ тълкуване на решение Brogsitter (подраздел 2). Според мен вместо това той би трябвало да възприеме „минималистично“ тълкуване на това решение, като същевременно внесе някои необходими уточнения по него (подраздел 3).

93 Вж. заключението ми по дело Bosworth и Hurley (т. 80). Вж. в подкрепа на този прочит на решение Brogsitter, по-специално, Briggs, A., цит.съч., стр. 217—219, 239 и 247—250, и Hafstl, B. Absorption du délictuel par le contractuel, application du Règlement (CE) № 44/2001 à une action en responsabilité délictuelle. Revue critique de droit international privé, 2014, № 4, p. 863.

94 Вж. заключението ми по дело Bosworth и Hurley (т. 88). Вж. също, като тълкуващо по този начин решение Brogsitter, заключението на генералния адвокат Cruz Villalón по дело Holterman Ferho Exploitatie и др. (C-47/14, EU:C:2015:309, т. 48), заключението на генералния адвокат Kokott по дело Granarolo (C-196/15, EU:C:2015:851, т. 14 и 18), Court of Appeal (Апелативен съд, Обединено кралство), 19 август 2016 г., Peter Miles Bosworth, Colin Hurley c/y Arcadia Petroleum Ltd & Others, [2016] EWCA Civ 818, т. 66; Weller, M. EuGH: Vertragsrechtliche Qualifikation vertragsakzessorischer Ansprüche. LMK 2014, 359127, и Hartley, T., цит.съч., стр. 108 и 109.

95 Вж. по-специално решения от 10 септември 2015 г., Holterman Ferho Exploitatie и др. (C-47/14, EU:C:2015:574, т. 32 и 71), и от 14 юли 2016 г., Granarolo (C-196/15, EU:C:2016:559, т. 21).

96 В материалното право съществуващите различия в националните системи на държавите членки относно подхода при конкуренцията на отговорности отразяват по-специално въпроса дали е допустимо ищецът да може да избира най-благоприятния за неговите интереси режим на отговорност. Освен това, във френското и белгийското право правилото за „недопускане на кумулиране на отговорности“ цели да гарантира ефикасността на договарянето на отговорността. В това отношение, докато тези правни системи не позволяват да се установят предварително чрез договаряне правилата за деликтната отговорност, които са императивни, разпоредбите относно обезщетението по договора могат, обратно, да подлежат на подобно договаряне, като страните могат по-специално да преуредят условията за възникване на правото на обезщетение и по този начин да намалят или разширят договорната отговорност. Вж. по-специално Gout, O., цит. съч.

97 Вж. заключението ми по дело Bosworth и Hurley.

2. По отхвърлянето на „максималистичното“ тълкуване на решение Brogsitter

74. Подобно на Комисията считам, че „максималистичният“ прочит на решение Brogsitter, освен че е трудно съвместим с решение Kalfelis, във всички случаи не би могъл да се възприеме.

75. Най-напред ще припомня, че съгласно постоянната практика на Съда целта за правна сигурност, преследвана с Регламент „Брюксел Ia“, изисква сезираният съд да може лесно да се произнася по своята компетентност, без да се налага да разглежда делото по същество⁹⁸.

76. „Проверката“, произтичаща от „максималистичния“ прочит на решение Brogsitter обаче, според мен противоречи на това изискване за опростяване. Да се изисква от сезирания съд да определи дали твърдяното вредоносно събитие на деликтно основание би могло да представлява (също и) неизпълнение на договорно задължение, би означавало той да бъде задължен да направи значителен анализ на претенцията по същество на етапа на преценката на компетентността⁹⁹. Да се проверява на този етап евентуалното съответствие между вредоносното събитие и договорните задължения, невинаги е лесно. Освен (редките) случаи, в които страните са съгласни, че съществува потенциална конкуренция на отговорности¹⁰⁰, би било особено обвързващо за съда да определя тези задължения на този етап.

77. Всъщност, както обясних в точка 53 от настоящото заключение, договорната отговорност се различава в различните правни системи. В някои национални правни системи задължения за безопасност се считат за изцяло законови, в други се включват в различни договори¹⁰¹. Същото се отнася и за изискването за добросъвестно изпълнение на договорите, което по силата на някои национални правни системи предполага и акцесорни договорни задължения, но не се открива в други правни системи. Конкретно, в много случаи съдът не би могъл да разбере, или дори да си представи, че е налице евентуална конкуренция на отговорности, без да установи приложимото към разглеждания договор право, което единствено ще може действително да му даде информация за произтичащите от него задължения¹⁰². Освен това се случва, дори и в рамките на това право, обхватът на посочените задължения да не бъде определен със сигурност. Предвидимостта на правилата за компетентност може да пострада от тази сложност¹⁰³. Тя би могла да създаде за страните широко поле за спорове и би оставила съответно на съда голяма свобода на преценка, а същевременно регламент „Брюксел Ia“ предвижда ясни правила за възлагане на компетентност¹⁰⁴.

98 Вж. по-специално решения от 22 март 1983 г., Peters Bauunternehmung (34/82, EU:C:1983:87, т. 17), от 3 юли 1997 г., Benincasa (C-269/95, EU:C:1997:337, т. 27), и от 28 януари 2015 г., Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37, т. 61).

99 Вж. в този смисъл Magnus, U., Mankowski, P., цит. съч., стр. 167, Calster (van) G., цит. съч., стр. 164, и Hafiel, B., цит. съч.

100 Такъв е случаят по делото, приключило с решение от 11 април 2019 г., Bosworth и Hurley (C-603/17, EU:C:2019:310), по което страните не спорят, че укоримите действия на плоскостта на неправомерно увреждане също могат да представляват неизпълнение на договорно задължение.

101 Например, ако клиентът на хотел падне на паркинга на заведението и потърси отговорност от хотелиера, в различни правни системи подобен иск би могъл да се основе само на нарушение на общо задължение за безопасност и по този начин би попаднал единствено в обхвата на деликтната отговорност. За сметка на това във френското право договорът за настаняване включва задължение за осигуряване на безопасност. Същото се отнася и за сходни положения (лице, което се подхлъзне на перона на гара в очакване на влака, във фризьорски салон и т.н.). — Вж. Minois, M., цит. съч., стр. 92 и 93.

102 Макар наистина Съдът да е посочил в точка 24 от решение Brogsitter, че договорните задължения трябва да бъдат „определени предвид предмета на договора“, признавам, че се затруднявам да си представя такъв анализ. Като оставим настрана какво разбира Съдът под този „предмет“ и дали той трябва да бъде определен самостоятелно, не при всички договори съдържанието е очевидно. Макар да е възможно да са известни основните задължения в някои най-разпространени договори, без да е необходимо да се прибегва до *lex contractus*, това не важи за останалите произтичащи от тях задължения. Освен това припомням, че член 7, точка 1 от Регламент „Брюксел Ia“ може да се прилага за много и твърде разнообразни договори (вж. решение от 15 януари 1987 г., Shenava, 266/85, EU:C:1987:11, т. 17).

103 Вж. заключението ми по дело Bosworth и Hurley (т. 88), и Hafiel, B., цит. съч. По принцип определянето на компетентността по силата на Регламент „Брюксел Ia“ не би трябвало да зависи от приложимото право (вж. решение от 5 юли 2018 г., flyLAL-Lithuanian Airlines (C-27/17, EU:C:2018:533, т. 55). Съдебната практика, произтичаща от решение от 6 октомври 1976 г., Industrie Tessili Italiana Como (12/76, EU:C:1976:133), изложена в бележка под линия 21 от настоящото заключение, е и според мен следва да остане изключение в това отношение.

104 Вж. по-специално решение 1 март 2005 г., Owusu (C-281/02, EU:C:2005:120, т. 39).

78. По-нататък, както изтъкват Wikingerhof и Комисията в отговор на въпросите на Съда в съдебното заседание, според мен нищо не обосновава правилото за компетентност по „дела, свързани с договор“, предвидено в член 7, точка 1 от Регламент „Брюксел Ia“, да има предимство пред правилото за компетентност по „дела относно непозволено увреждане“, което се съдържа в член 7, точка 2.

79. Подобно предимство не би било обосновано с оглед на системата на този регламент. Всъщност, както подчертава ищецът в главното производство, докато посоченият регламент предвижда отношение на субсидиарност между някои от тези членове¹⁰⁵, съдът, компетентен по дела, свързани с договор, и този по дела относно непозволено увреждане, се намират в него на едно и също йерархическо равнище. Не изглежда законодателят на Съюза да е искал да изключи възможността тези две съдилища да съществуват паралелно за едно и също вредоносно събитие.

80. Това предимство не би било обосновано и с оглед на целта за близост, преследвана с член 7, точка 1 и член 7, точка 2 от Регламент „Брюксел Ia“. Всъщност, както изтъкват Wikingerhof и Комисията и както следва от точки 40 и 46 от настоящото заключение, близостта е мислима по отношение на основните въпроси, повдигнати по същество в съответното искане. В този контекст иск, основан на нарушение на задължение, наложено на всички от закона, повдига главно *извъндоговорни* въпроси и те по принцип не променят естеството на иска, когато той е предявен между договарящи страни и изпълнението на договора е дало повод за това нарушение.

81. Накрая, възприемането на „максималистичен“ прочит на решение Brogsitter би довело до неудачно несъответствие между, от една страна, член 7, точка 1 и член 7, точка 2 от Регламент „Брюксел Ia“, и от друга страна, регламенти „Рим I“ и „Рим II“. Всъщност различни разпоредби от последните два регламента¹⁰⁶ имплицитно, но несъмнено признават, че едно и също вредоносно събитие може едновременно да е свързано с „договорно задължение“ по смисъла на Регламент „Рим I“ и да породи „извъндоговорно задължение“ по смисъла на Регламент „Рим II“, без първият регламент да има предимство пред втория.

82. Обратно, ако тази логика на предимство се налага и в рамките на регламенти „Рим I“ и „Рим II“, това би довело до нежелани от законодателя на Съюза разрешения. Например той предвижда в член 6 от Регламент „Рим II“ специални стълкновителни норми по отношение на проявите на нелоялна конкуренция и на действията, ограничаващи конкуренцията. Критериите за привързване, предвидени в този член — съответно или правото на държавата, в която са засегнати или е вероятно да бъдат засегнат конкурентни отношения, или правото на държавата, в която е засегнат или може да бъде засегнат пазарът — отразяват обществения интерес. В този контекст посоченият член логично в параграф 4 забранява на страните да изберат прилагането на друго право към техния спор¹⁰⁷. Ако обаче иск за отговорност, основан на действие на нелоялна конкуренция или ограничаващо конкуренцията действие, попада в приложното поле

¹⁰⁵ Например предвидената в член 24 от Регламент „Брюксел Ia“ изключителна компетентност има предимство пред други, установени в този регламент правила за компетентност.

¹⁰⁶ В частност такъв е случаят с член 4, параграф 3 от Регламент „Рим II“. Тази разпоредба предвижда, че когато от обстоятелствата като цяло следва, че непозволено увреждане е явно по-тясно свързано с държава, различна от посочената в параграф 1 или 2, се прилага правото на тази друга държава. Явно по-тясната връзка с друга държава може да се основава, в частност, на *предходно отношение между страните, като например договор, който е в тясна връзка със съответното непозволено увреждане*. От Предложение за регламент на Европейския парламент и на Съвета относно приложимото право към извъндоговорни задължения (COM (2003) 427 окончателен, стр. 13). Така в случай на такава конкуренция действително съществува както „договорно задължение“ по смисъла на Регламент „Рим I“, така и „извъндоговорно задължение“ по смисъла на Регламент „Рим II“. При определени обстоятелства обаче член 4, параграф 3 позволява по отношение на второто задължение да се приложи същият закон като този по отношение на първото. Той обаче не се прилага във всички случаи (вж. бележка под линия 107 от настоящото заключение).

¹⁰⁷ Припомням, че по принцип член 14 от Регламент „Рим II“ оставя на страните възможността да изберат приложимото право към извъндоговорни задължения. Според мен член 4, параграф 3 от Регламент „Рим II“ също не е приложим в подобна хипотеза.

на Регламент „Рим I“ — който предвижда като основен критерий за привързване закона за автономия¹⁰⁸ — с мотива че е предявен между договарящи страни и че вредоносното събитие би могло да представлява (също и) неизпълнение на договор, същият член щеше да загуби голяма част от полезното си действие¹⁰⁹.

83. Освен това припомням, че „по дела, свързани с договор“ в рамките на член 7, точка 1 от Регламент „Брюксел Ia“ компетентността се предоставя на съда по мястото, където задължението, което е в основата на иска, е изпълнено или е трябвало да бъде изпълнено. Поради това си задавам въпроса как трябва да се приложи тази норма, когато става въпрос за искане, което не се основава на договорно задължение, и което спада към тази материя единствено поради това че хипотетично би могло да спада към „делата, свързани с договор“¹¹⁰.

84. Убеждението ми, че е необходимо да се отхвърли „максималистичното“ тълкуване на решение Brogsitter, не се разколебава от изтъкнатия в доктрината довод¹¹¹, че това разрешение, което се очертава при това тълкуване, гарантира добро правораздаване. В това отношение никой не оспорва, че това тълкуване има предимството да събере пред съда по договора всички спорове, които са възникнали във връзка с неговото изпълнение. Обратно, поставянето на съдебната компетентност в зависимост от изтъкнатото/изтъкнатите от ищеца правно/и основание/я, следвайки определения в решение Kalfelis подход, може да доведе до разделяне на тези спорове, тъй като едно и също вредоносно събитие, разглеждано от гледна точка на различни основания, може да попадне в компетентността на различни съдилища.

85. Все пак, от една страна, не трябва да се отдава голямо значение на описания в предходната точка проблем. Всъщност, ако се предположи, че съдът по договора и съдът, компетентен относно непозволеното увреждане, не съвпадат във въпросното положение¹¹², ищецът би могъл винаги да предяви иска си пред съдилищата на държавата членка по местоживеенето на ответника в съответствие с член 4, параграф 1 от Регламент „Брюксел Ia“, които тогава ще са компетентни да се произнесат по целия иск¹¹³. От друга страна, доводът за добро правораздаване действа и в двете посоки. Макар разрешението, което се получава в резултат на „максималистичното“ тълкуване на решение Brogsitter да позволява пред съда по договора да се обединят възникналите във връзка с неговото изпълнение спорове, това разрешение обаче би могло да доведе до раздробяването на съдебните спорове, свързани с едно и също нарушение: ако например такова нарушение е извършено заедно от три лица, и едно от тях е съдоговорителят на пострадалото лице, има опасност то да не може да предяви един-единствен иск срещу всички съизвършители пред съда, компетентен относно непозволено увреждане, на основание член 7, точка 2 от този регламент¹¹⁴.

86. „Максималистичното“ тълкуване на решение Brogsitter не може да бъде обосновано и със съображения, свързани с борбата срещу forum shopping. Несъмнено в случай на потенциална конкуренция на отговорности обуславянето на компетентността от посочено или посочени от ищеца материалноправно/материалноправни основание/основания, позволява подобен forum

108 Вж. член 3 от Регламент „Рим I“.

109 Вж. в същия смисъл Dickinson, A. Towards an agreement on the concept of ‘contract’ in EU Private International Law?. Lloyd’s Maritime and Commercial Law Quarterly, 2014, p. 466—474 (p. 473).

110 Вж. заключението ми по дело Bosworth и Hurley (т. 90).

111 Вж. по-специално Briggs, A., цит. съч.

112 Може да се случи обаче посоченият в член 7, точка 1 от Регламент „Брюксел Ia“ съд и поне едно от съдилищата, посочени в член 7, точка 2 от този регламент, да съвпадат. Вж. по-специално решение от 27 октомври 1998 г., Réunion européenne и др. (C-51/97, EU:C:1998:509, т. 35), в което Съдът приема, че мястото на настъпване на вредата в случай на международен морски превоз на стоки съответства на мястото, където превозвачът трябва да достави стоките.

113 Вж. решение Kalfelis (т. 20) и заключението ми по дело Bosworth и Hurley (т. 85).

114 По-специално исквете за гражданска отговорност, спадащи към „private enforcement“, често включват ищец, действащ срещу множество ответници — например различните предприятия, членове на антиконкурентен картел — и изглежда уместно да се даде възможност на ищеца да заведе дело срещу всички останали предприятия заедно пред съда, компетентен относно непозволеното увреждане. Тази възможност не следва да бъде възпрепятствана от факта, че едно от тези предприятия е съдоговорителят на ищеца.

shopping. От една страна, той не разполага само със съда по договора, но и със съда по неправомерното увреждане, тоест потенциално с две допълнителни съдилища¹¹⁵. От друга страна, той може в определена степен да „избере своя съд“, като формулира иска си въз основа на подходящите норми¹¹⁶.

87. Няма обаче нищо необичайно във факта, че в рамките на Регламент „Брюксел Ia“ ищецът може да избира между няколко съдилища. Самият законодател на Съюза е позволил известен *forum shopping*, като е предвидил възможности за избор на компетентност. В този контекст фактът, че ищец избира измежду наличните съдилища съдът, който най-добре отговаря на неговите интереси, от гледна точка на процесуалните или по същество предимства, които му предоставя, не подлежи на критика само по себе си¹¹⁷. Според мен *forum shopping* е проблем само когато се превръща в злоупотреба¹¹⁸.

88. Рискът от такъв *forum shopping*, както подчертава Wikingerhof, обаче е ограничен от факта, че в съответствие с решение Kalfelis съответните правомощия на съда по договора и на съда по неправомерното увреждане са ограничени до претенциите, свързани с разглежданите от него „дела“. Освен това, както изтъква Комисията, евентуални злоупотреби с начина, по който ищец формулира иска си, няма да останат без последствия за него. Ако той предяви иска си на деликтно основание единствено с цел да заобиколи съда по договора и ако се окаже, че приложимото право¹¹⁹ не допуска такъв избор, подобно на френското и белгийското право, този иск ще бъде отхвърлен по същество. Освен това, ако ищец предяви иск за деликтна отговорност, който е явно неоснователен просто с цел забавяне, неговото поведение би могло да попадне под ударите на правилата при злоупотреба с процесуални права, предвидени от *lex fori*.

89. Освен това искам да припомня, че договарящите страни, които желаят да избегнат всяка възможност за *forum shopping*, могат да сключат споразумение за избор на съд, което евентуално да предостави изключителна компетентност на определен съд, както е предвидено в член 25 от Регламент „Брюксел Ia“. Всъщност, ако такова споразумение е валидно и формулировката му е достатъчно широка, то ще се прилага по отношение на всички спорове, които са възникнали или които могат да възникнат във връзка с тяхното договорно правоотношение, включително за исковите „относно неправомерно увреждане“, свързани с това отношение¹²⁰.

115 Вж. бележка под линия 20 от настоящото заключение.

116 Вж. заключението ми по дело Bosworth и Hurley (т. 84), както и Hafel, В., цит. съч. По подобен начин, ако се позволи на ищеца да се позове за един и същ вредоносен факт на „договорно задължение“ по смисъла на Регламент „Рим I“ и/или на „извъндоговорно задължение“ по смисъла на Регламент „Рим II“, му се дава възможност за определен *law shopping*.

117 Вж. заключението ми по дело Bosworth и Hurley (т. 85), както и Fentiman, R., цит. съч., стр. 278.

118 Подобна злоупотреба според мен е налице, когато ищецът упражнява правото си на избор единствено с цел да навреди на ответника или когато сезира съд, за който знае със сигурност, че не е компетентен, единствено с цел отлагане, или използва други техники на процесуален тормоз спрямо ответника. Вж. по-специално, Usunier, L. Le règlement Bruxelles I bis et la théorie de l'abus de droit. — Guinchard, E., Le nouveau règlement Bruxelles I bis. Bruylant, Bruxelles, 2014, p. 449—480.

119 По-конкретно, следва да се установи дали по същество *lex causea* предвижда правилото за „недопускане на кумулиране“. В случай че исковите се основават на две отделни „задължения“, по този въпрос може да се наложи да бъдат разгледани два *lex causea*. При тази хипотеза следва да се установи, дали процесуалните правила на сезирания съд, които попадат в обхвата на *lex fori*, допускат алтернативно съединяване на искове за едно и също вредоносно събитие. Вж. за повече подробности Plender, R. et M. Wilderspin. The European Private International Law of contractions. Sweet Institute Maxwell, London 4 ed., 2015, p. 67—71.

120 Вж. точка 140 от настоящото заключение.

3. По необходимостта да се направят уточнения по „минималистичното“ тълкуване на решение Brogsitter

90. Както е видно от предходния подраздел, според мен единственото правилно тълкуване на решение Brogsitter е посоченото в точка 70 от настоящото заключение „минималистично“ тълкуване. Подобно на Комисията считам, че това тълкуване е съвместимо с решение Kalfelis. Всъщност, ако се възприеме посоченото тълкуване, тези две решения по същество се основават на една и съща логика: причисляването на претенция, формулирана между страни по договор, към „делата, свързани с договор“ по смисъла на член 7, точка 1 от Регламент „Брюксел Ia“, или към „делата относно непозволено увреждане“ по смисъла на член 7, точка 2 от този регламент, зависи от договорното или деликтното задължение, което ѝ служи за *основание*¹²¹. При кумулативни искания, основани на различни задължения, всяко трябва да бъде самостоятелно причислено към едната или другата категория.

91. Наистина, няма причина за отклоняване от подхода, обобщен в точка 49 от настоящото заключение по отношение на такива икове. Общо погледнато, основанието на предявена пред съда претенция определя съдържанието на въпросите, на които той ще трябва да намери решение, и следователно нейния „договорен“ или „деликтен“ характер.

92. Решения Kalfelis и Brogsitter всъщност се различават само по метода, който позволява да се установи задължението, което служи за основание на претенцията. В първото решение Съдът е приел за отправна точка материалноправните норми, на които ищецът се позовава в исковата си молба. Във второто той предлага метод за квалифициране, който да бъде по-обективен и се основава на „абсолютно необходимия“ характер на „тълкуването“ или на „вземането предвид“ на договор за „установяване на законосъобразния или, напротив, незаконосъобразен характер на поведението, за което[ищецът] упреква [ответника]“¹²².

93. Въпреки това, според мен тези методи са съвместими, дори допълващи се.

121 По-специално, твърдението в точка 26 от решение Brogsitter, че националният съд е този, който трябва „да определи дали предявените [...] икове имат за предмет искане за обезщетение, чието основание може разумно да се разглежда като нарушение на правата и задълженията по договора, който обвързва страните“, според мен трябва да се разбира в този смисъл.

122 Вж. решение Brogsitter (т. 25 и 26). В това решение Съдът, изглежда, се е ръководил от практиката си относно предявените срещу Съюза икове за гражданска отговорност. Припомням, че в тази област Договорът за функционирането на ЕС предвижда разпределение на правомощията между юрисдикциите на Съюза и националните юрисдикции: докато споровете относно *извъндоговорната отговорност* на Съюза са от изключителната компетентност на първите юрисдикции (вж. член 256, параграф 1, член 268 и член 340, втора алинея ДФЕС), въпросите, свързани с неговата *договорна отговорност*, са от компетентността на вторите, освен ако не е налице арбитражна клауза в обратния смисъл (вж. членове 272 ДФЕС и 274 ДФЕС). Съгласно тази съдебна практика, за да определят дали предявен срещу Съюза иск за гражданска отговорност попада в тяхната компетентност, юрисдикциите на Съюза не могат да се основават само на правните норми, на които се позовава ищецът. Тези юрисдикции трябва да проверят дали предявеният пред тях иск за обезщетение има за предмет искане за обезщетение, което обективно и като цяло се основава на права и задължения с договорен или с извъндоговорен произход. Във връзка с това посочените юрисдикции трябва да проверят в зависимост от анализа на различните обстоятелства по делото — каквито по-специално са правната норма, за която твърди, че е нарушена, характерът на предполагаемата вреда, укоримото поведение, както и съществуващите между страните правни отношения — дали между тях е налице свързан с предмета на спора договорен контекст, който е необходимо да бъде задълбочено разглеждан с оглед на произнасянето по делото. В този контекст искът ще се счита за основан на договорната отговорност на Съюза, ако от предварителния анализ на посочените обстоятелства следва, че е необходимо съдържанието на един или повече от *склучените между съответните страни договори да се изтълкува, за да се установи обосноваването на претенциите на ищеца* (вж. по-специално решения от 18 април 2013 г., Комисия/Systran и Systran Luxembourg (C-103/11 P, EU:C:2013:245, т. 61—67), и от 10 юли 2019 г., VG/Комисия (C-19/18 P, EU:C:2019:578, т. 28—30).

94. Всъщност, за да провери компетентността си съгласно член 7, точка 1 или член 7, точка 2 от Регламент „Брюксел Ia“, логично е сезираният съд да даде предимство на материалноправните норми, на които се позовава ищецът в исковата си молба. Както обясних в точка 62 от настоящото заключение, през призмата на тези норми трябва да се разгледат фактите и „задълженията“, които ищецът извежда от тях. Такава логика, състояща се в изследване на материалноправните норми в подкрепа на искане, за да се определи квалификацията, се намира от друга страна в съдебната практика относно други разпоредби от този регламент¹²³.

95. По-конкретно, ако ищецът се позовава на клаузите на договор и/или на правни норми, които са приложими въз основа на този договор, например тези относно задължителното действие на договорите и отговорността на длъжника за неизпълнението на задълженията му по договора¹²⁴, от това следва, че искът се основава на „договорно задължение“ по смисъла на практиката на Съда. Обратно, ако той се позовава на правни норми, които са задължителни за всички, независимо от каквото и да е доброволно поето задължение, искът се основава на „деликтно задължение“ по смисъла на тази съдебна практика.

96. В хипотезата, при която в иска си ищецът не се позовава на материалноправни норми¹²⁵, методът не се променя съществено. Всъщност, както посочих, тези норми сами по себе си не са предмет на квалификацията. Те са само отправната точка, от която се разглеждат фактите, и указват задължението, което ищецът извежда от тях. По-конкретно, ако в исковата молба не са посочени материалноправни норми, съдът трябва да изведе от останалите ѝ елементи — като изложението на фактите или петигума — „задължението“, на което се позовава ищецът.

97. В този контекст „проверката“, изведена от решение Brogsitter, може в случай на съмнение да позволи на съда, като смени гледната точка, да определи задължението, на което се основава искът. Ако „тълкуването“ или „вземането предвид“ на договор (или на друга форма на доброволно задължение) изглежда „абсолютно необходимо“ за установяване на законосъобразния или, напротив, незаконосъобразен характер на поведението, за което [ищецът] упреква [ответника]“, въз основа на това се прави извод, че искът се основава на нарушение на договорно задължение. Поведението, за което се упреква ответникът по иска, е незаконосъобразно и ангажира отговорността му, доколкото той нарушава такова задължение, което зависи от клаузите на договора и от приложимото към него право. Ако обаче искът се основава на нарушение на наложено на всички законово задължение, няма да е необходимо да

123 По-конкретно, за да се определи дали иск е изключен от приложното поле на Регламент „Брюксел Ia“ на основание член 1, параграф 2, буква б) от този регламент относно „несъстоятелност, конкордати и други аналогични производства“, трябва да се провери дали „правното му основание е изведено от правото относно фалитите“ (вж. по-специално решение от 22 февруари 1979 г., Gourdain (133/78, EU:C:1979:49, т. 4), и по аналогия решение от 4 декември 2019 г., Tiger и др. (C-493/18, EU:C:2019:1046, т. 27). По същия начин, за да се определи дали иск е „с предмет вещни права върху недвижим имот“ по смисъла на член 24, точка 1 от Регламент „Брюксел Ia“, следва да се провери дали „се основава на вещно право“ (вж. по-специално решение от 10 юли 2019 г., Reitbauer и др., C-722/17, EU:C:2019:577, т. 45). За да се определи дали иск е „относно [...] валидността на решенията [на] органите [на дружество]“ по смисъла на член 24, точка 2 от този регламент, трябва да се провери дали ищецът оспорва решение на орган на дружество от гледна точка на приложимото дружествено право или на разпоредбите на устава относно функционирането на неговите органи (вж. по-специално решение от 23 октомври 2014 г., flyLAL-Lithuanian Airlines, C-302/13, EU:C:2014:2319, т. 40).

124 Вж. например Court of Appeal (Апелативен съд, Обединено кралство), 9 август 2018 г., *Cristiano Committeri c/y Club Méditerranée SA and others*, [2018] EWCA Civ 1889.

125 Действително, докато някои правни системи, сред които английското право, налагат на ищите правила за strict pleading, като те трябва да посочат в исковата си молба не само фактите и предмета на иска, но и правните норми на които се позовават, други правни системи, сред които френското право, не ограничават ищите с подобно изискване. Вж. заключението ми по дело Bosworth и Hurley (т. 86).

се тълкува или взема предвид договорът, за да се определи дали поведението, за което се упреква ответникът по такъв иск, е незаконосъобразно, тъй като това задължение съществува независимо от този договор. Незаконосъобразността на това поведение ще зависи от правната норма или норми, на която/които се основава това задължение¹²⁶.

98. Както изтъква Комисията, решение Brogsitter позволява на сезирания съд да определи „договорна“ или „деликтна“ е квалификацията на иска, в зависимост от отправната точка, с оглед на която ще трябва да прецени законосъобразността на поведението, за което ищецът упреква ответника, в зависимост от това дали става въпрос за договор и за приложимото към него право, или за правна норма, налагаща на всички правно задължение независимо от такъв договор. Според мен, тълкувани по този начин, методът, възприет в решение Kalfelis, и методът, произтичащ от решение Brogsitter, ще доведат до един и същ резултат, при положение че въпросното поведение и отправната точка за преценката на неговата законосъобразност по принцип зависят от това, на което се позовава ищецът в исковата си молба.

99. При това положение решение Brogsitter може да представлява коректив в особените случаи, когато ищецът се позовава на правни норми, за които в националното право се счита, че са от областта на деликтната отговорност, налагащи задължение за спазване на договорните задължения, и неспазването на които предполага нарушаване на договор. Конкретно имам предвид хипотезите, при които само по себе си нарушаването на „договорно задължение“ се представя като деликт¹²⁷. В тези хипотези произнасянето по иска предполага главно да се тълкува и да се вземе предвид въпросният договор, за да се установи такова нарушение и въз основа на това наличието на твърдяното непозволено увреждане. Следователно такъв иск в действителност повдига главно договорни въпроси. Поради това следва да се приеме, че такава молба по същество се основава на договорно задължение, а деликтното задължение, на което се позовава ищецът, няма самостоятелно съществуване.

100. В резюме, когато в исковата си молба ищецът се позовава на материалноправни норми, с които се налага задължение на всички лица, и за преценката на законността или незаконосъобразността на поведението, за което е упрекван ответникът, не изглежда „абсолютно необходимо“ да се установи съдържанието на договор, искът се основава на деликтно задължение и спада към „делата относно непозволено увреждане“ по смисъла на член 7, точка 2 от Регламент „Брюксел Ia“¹²⁸.

101. Когато обаче, независимо от изтъкваните правни норми, съдът може да прецени законосъобразността на поведението само с оглед на договор, искът се основава по същество на „договорно задължение“ и следователно попада в обхвата на „дела, свързани с договор“ по смисъла на член 7, точка 1 от този регламент.

102. Все пак се налагат две уточнения. На първо място, отбелязвам, че ако се възприема буквално, решение Brogsitter би могло да изглежда като указание, че за да попада искът за отговорност в обхвата на „дела относно непозволено увреждане“, *в нито един момент* на етапа на разглеждане на деликта не трябва да се „тълкува“ или „взема предвид“ договорът.

¹²⁶ Вж. в този смисъл Weller, M., цит. съч. При конкуренция на отговорности „договорното“ и „деликтното“ задължение във връзка с едно и също вредоносно събитие по принцип са независими. Например в хипотезата на вреда, причинена от дефектна стока, спомената в точка 54 от настоящото заключение, съдът може да се произнесе по въпроса дали има нарушение на задължение по закон във връзка с безопасността на стоките независимо от договора за продажба. Наистина това задължение се налага, независимо от въпросния договор и поради това изобщо не е „абсолютно необходимо“ той да се „взема предвид“ или да се „тълкува“, за да се определи, че е незаконно да се произвежда стока, която не отговаря на изискванията за безопасност или това, което представлява такъв недостатък.

¹²⁷ Наистина решение Brogsitter може да се разбира в смисъл, че според Съда нарушаването на задължението за предоставяне на изключителни права, за което се твърди, че обвързва страните въз основа на договора само по себе си, представлява сочените деликти. Следователно за Съда исковете, предявени на деликтно основание, и предявените на договорно основание по същество се основават на едно-единствено задължение, а именно, договорното задължение за предоставяне на изключителни права.

¹²⁸ Вж. заключението ми по дело Bosworth и Hurley (т. 79 и 83).

103. В това отношение може да се случи така, че в рамките на иск за деликтна отговорност да се постави и предварителен или инцидентен въпрос от договорно естество. Както ще уточня в точка 123 от настоящото заключение, такъв е случаят по делото в главното производство. Възможност в случая е необходимо предварително да се тълкува обвързващият Wikingerhof и Booking.com договор, за да се установи дали действително са налице някои факти, за които Wikingerhof упреква Booking.com от гледна точка на правото на конкуренцията¹²⁹.

104. Съгласно постоянната практика на Съда обаче за целите на Регламент „Брюксел 1а“ искът трябва да се квалифицира с оглед на правния въпрос, повдигнат в него като главен. Наличието на обикновен предварителен или инцидентен въпрос от договорно естество, по който съдът трябва да се произнесе, за да реши делото, не може да предопредели квалификацията му¹³⁰. В противен случай това би означавало да се предостави компетентност на съда по договора да разгледа иск, който по същество не повдига договорни въпроси и който следователно няма особено тясна връзка с този съд. Подобен резултат би бил в противоречие както с целта за близост, така и с целта за добро правораздаване¹³¹. Следователно решение Brogsitter не би могло да се тълкува в обратен смисъл.

105. На второ място, от решение Brogsitter не става ясно дали „абсолютната необходимост“ от тълкуването или вземането предвид на договора за определянето дали даден иск за отговорност е „във връзка с договор“ или „относно непозволено увреждане“ се преценява единствено с оглед на тази претенция, така както е формулирана от ищеца, също и с оглед на евентуално *правно основание за защита*, повдигнато от ответника пред сезирания съд, за да я оспори.

106. Имам предвид например положение, при което ищец предявява иск за отговорност за непозволено увреждане за нарушение на авторски права, срещу който ответникът противопоставя наличието на лицензионен договор между страните. Тъй като нарушението на авторските права предполага трето лице да използва защитено произведение, което попада в обхвата на изключителните права, признати от закона на неговия автор, без предварително разрешение на последния¹³², за да се произнесе по този иск, съдът ще трябва да определи дали този договор разрешава упрекваното използване на произведението. Може да се посочи като пример и иск за деликтна отговорност, предявен от лице, на което е причинена телесна повреда при използването на спортно оборудване, срещу лицето, отдаващо под наем това оборудване, на което то противопоставя клауза от договора за наемане на оборудването, която го освобождава от отговорност за такава вреда.

129 Да вземем друг пример, в който X има договор с Y, а Z насърчава Y да наруши този договор. Ако X предяви иск срещу Z на основание отговорност за непозволено увреждане, заради това че умишлено е подтикнал Y да наруши договора, той ще трябва да докаже, че Y действително е извършил такова нарушение. За целта съдът ще трябва да тълкува договора. Това е предварителен въпрос, който ще позволи да се установи действително ли е налице релевантен факт при разглеждането на друга страна на деликтен иск (вж. *Hartley*, Т., цит. съч., стр. 109).

130 Вж. в този смисъл решения от 25 юли 1991 г., *Rich* (C-190/89, EU:C:1991:319, т. 26—28), от 14 ноември 2002 г., *Baten* (C-271/00, EU:C:2002:656, т. 46 и 47), и от 16 ноември 2016 г., *Schmidt* (C-417/15, EU:C:2016:881, т. 25). В областта на съгласованията на закони обаче всеки от повдигнатите с иска правни въпроси по принцип трябва да получи отделна квалификация. Вж. решения от 21 януари 2016 г., *ERGO Insurance и Gjensidige Baltic* (C-359/14 и C-475/14, EU:C:2016:40, т. 50—62), от 7 април 2016 г., *KA Finanz* (C-483/14, EU:C:2016:205, т. 52—58), и от 28 юли 2016 г., *Verein für Konsumenteninformation* (C-191/15, EU:C:2016:612, т. 35—60). Вж. също заключението ми по дело *Verein für Konsumenteninformation* (C-272/18, EU:C:2019:679, т. 51).

131 Вж. по аналогия решение от 12 май 2011 г., *BVG* (C-144/10, EU:C:2011:300, т. 39).

132 Вж. по-специално решение от 14 ноември 2019 г., *Spedidam* (C-484/18, EU:C:2019:970, т. 38 и цитираната съдебна практика).

107. От постоянната практика на Съда обаче следва, че на етапа на проверката на своята компетентност сезираният съд не трябва да преценява допустимостта или основателността на иска, а само да установи връзката с държавата на сезирания съд, обосноваваща компетентността му по силата на разпореда от Регламент „Брюксел Ia“. За тази цел посочената юрисдикция може да приеме за доказани релевантните твърдения на ищеца¹³³. С други думи, сезираният съд трябва да определи компетентността с оглед на претенцията на ищеца, тъй като повдигнатите от ответника основания за защита са ирелевантни в това отношение¹³⁴.

108. В съответствие с тази логика Съдът отбелязва, че съд, сезиран с иск за изпълнение на договор, е компетентен на основание член 7, точка 1 от Регламент „Брюксел Ia“, дори когато ответникът изтъква като основание за защита несъществуването (или нищожността) на договора¹³⁵. По аналогия юрисдикция, сезирана с иск на „деликтно основание“, не би могла да приеме, че той е „свързан с договор“ само защото ответникът е изтъкнал като основание за защита съществуването на договор между страните. И в този случай решение Brogsitter не би могло да се тълкува в обратен смисъл. Въпросът за евентуално обосноваване или освобождаване от отговорност за упрежданото поведение въз основа на договора и тук представлява само инцидентен въпрос при преценката на неправомерното увреждане.

109. Това тълкуване според мен гарантира правната сигурност, тъй като позволява на сезирания съд да провери компетентността си *ab initio* с оглед на претенциите на ищеца, без да е длъжен да извършва задълбочен анализ по същество и независимо дали ответникът участва в производството¹³⁶. Обратно, би било в противоречие с принципа на правна сигурност и с целта за висока степен на предвидимост на правилата за компетентност, ако приложимостта на член 7, точка 1 или на член 7, точка 2 от Регламент „Брюксел Ia“ зависи от основание за защита, което ответникът може да повдигне със закъснение¹³⁷. Освен това, това би означавало, че е достатъчно той да се позове на съществуването на договор с ищеца, за да се обезсили правилото за компетентност по иск за „неправомерното увреждане“, предвидено в посочения член 7, точка 2¹³⁸.

110. Изглежда, че посоченото тълкуване се потвърждава от решение *Ni Hotel NCF*¹³⁹. По делото, приключило с това решение малко след решение Brogsitter, ищецът сезира съд в съответствие с член 7, точка 2 от Регламент „Брюксел Ia“ с иск за отговорност за неправомерно увреждане, основан на нарушение на авторските му права. Ответникът оспорва този иск, като се позовава на по-рано сключен между страните договор, който според него предвижда прехвърляне на въпросните авторски права в негова полза и поради това оспорва наличието на неправомерно

133 Вж. по-специално решения от 25 октомври 2012 г., *Folien Fischer и Fofitec* (C-133/11, EU:C:2012:664, т. 50), и от 28 януари 2015 г., *Kolassa* (C-375/13, EU:C:2015:37, т. 62).

134 Вж. по-специално решение от 29 юни 1994 г., *Custom Made Commercial* (C-288/92, EU:C:1994:268, т. 19), в което Съдът подчертава, че сезираният съд не следва да е длъжен при проверката на компетентността си „да вземе предвид [...] изтъкнатите от ответника основания“. По този въпрос според мен няма противоречие между това твърдение и последващата практика на Съда, съгласно която при проверката на компетентността сезираният със спора съд трябва „да прецени всички данни, с които разполага, включително при необходимост и доводите, с които ответникът оспорва твърденията на ищеца“ (решение от 16 юни 2016 г., *Universal Music International Holding*, C-12/15, EU:C:2016:449, т. 46). Всъщност тази съдебна практика трябва да се разбира в смисъл, че на този етап сезираният съд трябва да вземе предвид не основанията за защита, изтъкнати по същество от ответника, а *евентуалните му доводи относно компетентността* — например относно мястото на настъпване на вредата по смисъла на член 7, точка 2 от Регламент „Брюксел Ia“ и т.н. (вж. и заключението на генералния адвокат Szpunar по дело *Kolassa*, C-375/13, EU:C:2014:2135, т. 77).

135 Вж. по-специално решение от 4 март 1982 г., *Effer* (38/81, EU:C:1982:79, т. 7 и 8).

136 Вж. в същия смисъл *Dickinson, A.*, цит. съч., по-специално стр. 471.

137 Вж. по аналогия решения от 25 юли 1991 г., *Rich* (C-190/89, EU:C:1991:319, т. 27), от 8 май 2003 г., *Gantner Electronic* (C-111/01, EU:C:2003:257, т. 24—32), и от 12 май 2011 г., *BVG* (C-144/10, EU:C:2011:300, т. 35). Вж. също така в този смисъл *Zogg, S.*, цит. съч., стр. 50 и 51.

138 Вж. по аналогия решения от 4 март 1982 г., *Effer* (38/81, EU:C:1982:79, т. 8), и от 12 май 2011 г., *BVG* (C-144/10, EU:C:2011:300, т. 34 и 35). Вж. също заключенията ми по дело *Bosworth и Hurley* (т. 89); *Brosch, M.* Die Brogsitter-Defence: Neues zur Annexzuständigkeit am Vertragsgerichtsstand für deliktische Ansprüche in der EuGVVO, zugl. Anmerkung zu EuGH 13.3.2014, C-548/12, Marc Brogsitter/Fabrication de Montres Normandes EURL und Karsten Fräßdorf. *ÖJZ* 2015, p. 958—960 и *Magnum, U., Mankowski, P.*, цит. съч., стр. 168.

139 Решение от 3 април 2014 г. (C-387/12, EU:C:2014:215).

увреждане и приложимостта на тази разпоредба. Съдът обаче припомня по същество, че сезираната юрисдикция трябва да определи компетентността си с оглед на претенцията на ищеца от деликтно естество, независимо от повдигнатото от ответника основание за защита, свързано с договор¹⁴⁰.

111. Преди да завърша този раздел, трябва да бъдат разгледани още два въпроса. *На първо място*, както изтъква Комисията в съдебното заседание, квалификацията не се определя по един и същ начин, когато страните са обвързани от застрахователен, потребителски или трудов договор. Всъщност, за разлика от специалните правила за компетентност по член 7 от Регламент „Брюксел Ia“¹⁴¹, глава II, целта на разпоредбите от раздели 3, 4 и 5 от този регламент, отнасящи се съответно до исковите по дела „във връзка със застраховане“, с „потребителски договори“ и с „индивидуални трудови договори“, е защитата на слабата страна по договора — застрахован, потребител или работник¹⁴², и те са императивни. Следователно целта е да не се допусне другата страна по договора да заобиколи тези раздели, като основе своя иск на деликтната отговорност. Освен това, тъй като посочените раздели не преследват цел за близост като такава, установяването на договорно задължение, на което се основава въпросното искане, не е необходимо за функционирането на предвидените в тях правила за компетентност. Така всички икове, предявени между страни по такива договори, които се отнасят до спорове, възникнали във връзка с изпълнението им, по принцип попадат в обхвата на същите раздели, без значение какво е тяхното правно основание¹⁴³.

112. *На второ място*, част от доктрината¹⁴⁴ предлага да се признае на съда, който е компетентен на основание член 7, точка 1 от Регламент „Брюксел Ia“ да се произнесе по икове „свързани с договор“ акцесорна компетентност да се произнесе по искания „на деликтно основание“, тясно свързани с договорните, по-специално по дела, по които е налице евентуална конкуренция на отговорности. Става въпрос да се установи дали следва да се уточни решение Kalfelis по този въпрос.

113. Подчертавам, че този въпрос се различава от този за квалификацията, обсъждан в предходните точки от настоящото заключение. Всъщност, когато претенция на правно основание, което се счита за деликтно по националното право, трябва да се квалифицира като „договорна“ по смисъла на член 7, точка 1 от Регламент „Брюксел Ia“ в приложение на решение Brogsitter, предвид тази квалификация тя не може да бъде предявена пред съда, компетентен относно непозволено увреждане, на основание член 7, точка 2 от този регламент. Ако обаче се приеме, че съдът по договора е компетентен да разглежда икове „относно непозволено увреждане“ според самостоятелното значение на понятието, които са акцесорни спрямо „договорните“, това не би попречило на ищеца да предяви първите пред същия съд, компетентен относно непозволено увреждане. Той просто ще разполага също и с възможността да ги предяви заедно пред съда по договора.

140 Вж. решение от 3 април 2014 г., Hi Hotel HCF (C-387/12, EU:C:2014:215, т. 16—22).

141 Съдът многократно е постановявал, че член 7, точка 2 от Регламент „Брюксел Ia“ няма за цел да защити една от страните по спора. Вж. по-конкретно решение от 17 октомври 2017 г., Bolagsupplysningen и Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766, т. 38 и 39). Според мен същият анализ се налага и по отношение на член 7, точка 1 от този регламент.

142 Вж. съображение 18 от Регламент „Брюксел Ia“.

143 Вж. относно раздел 4 от глава II от Регламент „Брюксел Ia“ решения от 11 юли 2002 г., Gabriel (C-96/00, EU:C:2002:436, т. 54—58), и от 2 април 2020 г., Reliantco Investments и Reliantco Investments Limassol Sucursala București (C-500/18, EU:C:2020:264, т. 58—73), а относно раздел 5 от тази глава — заключението ми по дело Bosworth и Hurley (т. 91—103). Съдът все още не е имал възможност да се произнесе по този въпрос в контекста на раздел 3 от посочената глава. Вж. обаче при аналогичен подход по отношение на раздел 3 Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство), 1 април 2020 г., Aspen Underwriting Ltd and others c/y Credit Europe Bank NV, [2020] UKSC 11, точки 34—41.

144 Вж. по-специално Briggs, A., цит. съч., стр. 237 и Weller, M., цит. съч.

114. Разбира се принципът, че акцесорното следва главното производство, не е напълно чужд на практиката на Съда по Регламент „Брюксел Ia“¹⁴⁵. Освен това такава акцесорна компетентност би имала предимства от гледна точка на доброто правораздаване, тъй като би позволила известна процесуална икономия.

115. Според мен обаче в сегашната си редакция Регламент „Брюксел Ia“ не позволява подобно разрешение. Всъщност припомням, че специалните правила за компетентност, предвидени в този регламент, зависят от материята на делото. В член 7, точки 1 и 2 от този регламент се прави ясно разграничение между искове от „договорно“ и от „деликтно“ естество. Следователно не е възможно исковете, спадащи към втората категория, да се отнесат към член 7, точка 1, без да се наруши тази система и да се разшири приложното поле на посочената разпоредба, която, припомням, по принцип трябва да се тълкува стриктно, отвъд преследваната от нея цел, а именно да се гарантира, че въпросите с договорен характер могат да бъдат разглеждани по избор на ищеца от съда, който е най-близо до спорното договорно задължение¹⁴⁶. Законодателят на Съюза би следвало да предвиди такава акцесорна компетентност или като измени за тази цел посочения член 7, точка 1, или като преобразува предвиденото в член 30 от Регламент „Брюксел Ia“ правило за свързаност в основание за компетентност¹⁴⁷. Дотогава, както посочих в точка 84 от настоящото заключение, ищецът, който иска да реализира процесуална икономия, има възможност да предяви всички свои претенции пред съдилищата на държавата членка по местоживеенето на ответника в съответствие с член 4, параграф 1 от този регламент.

В. Квалифициране на исковете за отговорност, предявени между страни по договор и основани на нарушение на нормите на правото на конкуренцията

116. В светлината на практиката на Съда, както беше изяснена в предходните два раздела от настоящото заключение, иск за гражданска отговорност, като предявения в случая от Wikingerhof срещу Booking.com, оставя малко място за съмнение.

117. Ще припомня, че фактът, че тези две дружества са обвързани с договор, не е достатъчен, за да се приеме, че този иск попада в обхвата на „дела, свързани с договор“ по смисъла на член 7, точка 1 от Регламент „Брюксел Ia“. Възможността ищецът в главното производство евентуално да се позове на този договор¹⁴⁸ също не е определяща в това отношение.

118. Всъщност, както посочих в настоящото заключение, причисляването на иск към „делата, свързани с договор“ по смисъла на член 7, точка 1 от Регламент „Брюксел Ia“, или към „делата относно неправомерно увреждане“ по смисъла на член 7, точка 2 от този регламент зависи от основанието му, тоест от задължението, на което (действително) се основава искът.

119. В случая в исквата си молба Wikingerhof се позовава на германските норми на правото на конкуренцията. Тези норми целят да защитят пазара и за целта налагат задължения на всички предприятия. Независимо дали германското право действително е приложимо към иска, предмет на главното производство, което не се определя на етапа на разглеждането на

145 Вж. по-специално решение от 15 януари 1987 г., Shenavai (266/85, EU:C:1987:11, т. 19).

146 Вж. в същия смисъл Zogg, S., цит. съч., стр. 57—62 и Minois, M., цит. съч., стр. 250.

147 При сегашния текст на Регламент „Брюксел Ia“ член 30 от него представлява изключение, позволяващо, когато свързани искове са висящи пред съдилища от различни държави членки, всеки съд, който не е сезиран първи, може да спре производството. Вж. в полза на разширяването на правилото за свързаност Gaudemet-Tallon, H., цит. съч., стр. 175.

148 В това отношение в отговор на въпрос на Съда в съдебното заседание Wikingerhof посочва, че хипотетично е могло да предяви иска си въз основа на правилата на германското право в областта на договорната отговорност, и по-точно на неизпълнение на задължението за добросъвестно изпълнение на договорите.

компетентността¹⁴⁹, посочването на въпросните норми показва, че това дружество се позовава на твърдяното нарушение от Booking.com на задължение, наложено със закон, независимо от договор или друго доброволно поето задължение. Следователно този иск се основава на „деликтно задължение“ по смисъла на член 7, точка 2 от Регламент „Брюксел Ia“¹⁵⁰.

120. Както правилно отбелязват Wikingerhof и Комисията, „деликтният“ характер на това задължение се потвърждава и от решение CDC Hydrogen Peroxide¹⁵¹. В това решение, което се отнася, припомням, до искиве за обезщетение, предявени на основание на правилата на правото на конкуренцията от купувачите¹⁵² на химичен продукт срещу предприятията, произвеждащи този продукт, тъй като последните са участвали в антиконкурентен картел, в рамките на който по-специално са определяли цените на въпросния продукт, Съдът е постановил, че макар купувачите безспорно да са се снабдявали в рамките на договорни отношения с различни участници в разглеждания картел, „вредоносното събитие [...] се състои не в евентуалното нарушаване на договорни задължения, а в ограничаването на договорната свобода от този картел, което води до невъзможност за купувача да се снабдява с необходимата стока на цена, определена по законите на пазара“¹⁵³.

121. По сходен начин в случая Wikingerhof не се позовава на нарушение на договора, който го свързва с Booking.com, а на факта, че това дружество злоупотребява с господстващото си положение, като му налага несправедливи договорни условия, по-специално чрез общите условия, които прилага в техните отношения.

122. Освен това, както подчертава Комисията, „за установяването на законосъобразния или, напротив, незаконосъобразен характер на [укоримото поведение]“, тълкуването на договора между страните в главното производство не изглежда „абсолютно необходимо“ по смисъла на решение Brogsitter, и то независимо че твърдените антиконкурентни действия се материализират в договорното правоотношение¹⁵⁴.

123. Несъмнено, тъй като различните практики, за които Wikingerhof упреква Booking.com¹⁵⁵, се вписват в тяхното договорно правоотношение, ще се окаже необходимо да се определи точното съдържание на задълженията им, за да се установи съществуването на тези практики. В това отношение ще отбележа, че Wikingerhof, твърди по-конкретно че когато Booking.com представя цените на хотела му като по-изгодни, не съществува валидно договорно основание за тази практика. Доколкото страните спорят по този въпрос¹⁵⁶, съдът ще трябва да тълкува общите условия на Booking.com, за да установи съдържанието им, което безспорно е свързан с договорното право въпрос, попадащ в обхвата на *lex contractus*.

149 Такъв обаче ще бъде случаят с оглед на член 6, параграф 3 от Регламент „Рим II“.

150 Вж. по аналогия решения от 23 октомври 2014 г., *flyLAL-Lithuanian Airlines* (C-302/13, EU:C:2014:2319, т. 28), от 21 май 2015 г., *CDC Hydrogen Peroxide* (C-352/13, EU:C:2015:335, т. 34—56), от 5 юли 2018 г., *flyLAL-Lithuanian Airlines* (C-27/17, EU:C:2018:533, т. 51), и от 29 юли 2019 г., *Tibor-Trans* (C-451/18, EU:C:2019:635, т. 22—37). Вж. в същия смисъл *Behar-Touchais*, M. *Abus de puissance économique en droit international privé*. *Revue internationale de droit économique*, 2010, Vol. 1, p. 37—59 (p. 41—42).

151 Решение от 21 май 2015 г., *CDC Hydrogen Peroxide* (C-352/13, EU:C:2015:335).

152 Действително, увредените от картела предприятия са прехвърлили вземането си на дружеството ищец в главното производство, което от своя страна не е сключило договор с предприятията ответници. Поради това прехвърляне на вземане обаче дружеството упражнява правата на пострадалите лица срещу посочените предприятия (вж. в този смисъл решение от 21 май 2015 г., *CDC Hydrogen Peroxide*, C-352/13, EU:C:2015:335, т. 35).

153 Решение от 21 май 2015 г., *CDC Hydrogen Peroxide* (C-352/13, EU:C:2015:335, т. 43).

154 Вж. в по аналогия *Oberlandesgericht München* (Областен висш съд Мюнхен, Германия), 23 ноември 2017 г., WRP 2018, 629, т. 22 и 23.

155 Така, както са обобщени в точка 12 от настоящото заключение.

156 Вж. бележка под линия 23 от настоящото заключение.

124. Това обаче е обикновен предварителен въпрос, който сам по себе си не може да определи квалификацията на иска. След като този предварителен въпрос бъде решен и бъде установено *съществуването* на практики, за които Wikingerhof упреква Booking.com, съдът трябва да се произнесе по главния въпрос за *законосъобразността* на тези практики, който определя принципа и обхвата на правото на обезщетение¹⁵⁷.

125. Референтната точка за преценката на законосъобразността на тези поведения обаче не е договорът или общите условия и приложимото към тях право, а ще повторя, нормите на правото на конкуренцията. Главният въпрос дали поведението на Booking.com ангажира отговорността му зависи от критериите на тази забрана за злоупотреба с господстващо положение, както са определени в тези норми.

126. Както обяснява запитващата юрисдикция и както изтъкват Wikingerhof и Комисията, въпросът дали Booking.com е злоупотребило с господстващо положение по смисъла на нормите на правото на конкуренцията се разделя на няколко подвъпроса, а именно по същество, първо, какви са очертанията на съответния пазар, второ, какво е съотношението на силите между предприятията на този пазар, за да се установи дали Booking.com има на него господстващо положение, и трето, какви са последиците от поведението, за което е упрекувано това дружество на този пазар, за да се установи дали това дружество злоупотребява с това евентуално господстващо положение.

127. Това обаче са въпроси изцяло от правото на конкуренцията, които трябва да се решат с оглед на посочените в член 5, параграф 3 от Регламент „Рим II“ норми от националното право.

128. Договорът е още по-малко определящ за произнасянето по законосъобразността или незаконосъобразността на практиките, за които Wikingerhof упреква Booking.com, тъй като, както подчертава Комисията, в това отношение този договор дори не представлява *правно основание за защита* за Booking.com¹⁵⁸. Всъщност, противно на хипотезата на иск за установяване на нарушение на авторски права, срещу който ответникът противопоставя лицензионен договор, посочена в точка 106 от настоящото заключение, оспорваните действия, дори да се приемат за доказани, няма да станат законосъобразни, поради това че са изцяло или частично обхванати от клаузите на договора или на приложимите към него общи условия, тъй като договорът не може да „разреша“ поведение, което противоречи на правото на конкуренцията.

129. С оглед на всичко изложено дотук смятам, че иск като предявеният от Wikingerhof спада към „деликтната материя“ по смисъла на член 7, точка 2 от Регламент „Брюксел I а“.

130. Както подчертават Wikingerhof и Комисията, това тълкуване съответства на целта за близост, преследвана с посочения член 7, точка 2. Всъщност най-подходящо е съдът по неправомерното увреждане да се произнесе по основния въпрос, повдигнат в рамките на този иск, по-специално с оглед на събирането и оценката на относимите в тази връзка доказателства, независимо дали става въпрос за съответния пазар, за отношенията на пазарна мощ на този пазар или за отражението на оспорваните практики на този пазар¹⁵⁹.

¹⁵⁷ По аналогия, в рамките на иск за отговорност за злоупотреба с господстващо положение, в който купувач упреква своя доставчик за налагането на несправедливи продажни цени (вж. член 102, втора алинея, буква а) ДФЕС), за да се установи съществуването на това поведение, може да е необходимо да се определи какво гласи договорът. В случай на несъгласие между страните относно предвидените в договора точни цени — например защото се основават на сложна формула за изчисляване, защото се отчитат различни променливи и т.н. — клаузите на договора относно цената трябва евентуално да се тълкуват от съда. И тук обаче ще става дума само за *предварителен въпрос*, с който се цели да се установи съществуването на укоримото поведение, за да може съдът да се произнесе по основния въпрос за неговата законосъобразност от гледна точка на правото на конкуренцията.

¹⁵⁸ При всяко положение, както посочих в точка 107 от настоящото заключение, наличието на такова основание за защита е без значение за квалификацията на иска.

¹⁵⁹ Вж. по аналогия решение от 29 юли 2019 г., Tibor-Trans (C-451/18, EU:C:2019:635, т. 34 и цитираната съдебна практика).

131. Освен това посоченото тълкуване позволява да се осигури съгласуваност между материалното приложно поле на член 7, точка 2 от Регламент „Брюксел Ia“ и това на член 6, точка 3 от Регламент „Рим II“.

132. Предложеното в настоящото заключение тълкуване не се поставя под въпрос от довода на Booking.com и на чешкото правителство, че иск като този на Wikingerhof попада в обхвата на „дела, свързани с договор“ по смисъла на член 7, точка 1 от Регламент „Брюксел Ia“, поради това че с искането си за преустановяване на твърдените антиконкурентни действия Wikingerhof всъщност се стреми да промени в своя полза общите условия на Booking.com и въз основа на това към нови договорни отношения.

133. Всъщност, тъй като с иска си Wikingerhof цели не да прекрати договорното си правоотношение с Booking.com, а да гарантира, че то ще продължи да действа при спазването на правото на конкуренцията, ако се приеме, че този иск е основателен, Booking.com ще трябва неизбежно да адаптира поведението си спрямо ищеца в главното производство, включително прилаганите от него общи условия в рамките на тези отношения, към предвидените в това право граници. В това отношение според мен не е необичайно прекратяването на злоупотреба с господстващо положение да доведе до нови права за ищеца, например когато тя се състои в отказ за продажба или в злоупотреба при определянето на цени. В първия случай преустановяването на злоупотребата би означавало конкретно да се принуди предприятието в господстващо положение да договаря с ищеца, а във втория случай — ако трябва донякъде да опростим — да намали цените си.

134. Това тълкуване също не се опровергава и от довода на Booking.com, че целта на искането на Wikingerhof била договорът между двете дружества да бъде обявен за частично нищожен, тъй като това предполага да се провери дали някои разпоредби от общите условия на първото дружество противоречат на правото на конкуренцията и следователно са нищожни.

135. Несъмнено иск за обявяване на нищожност на договор попада в приложното поле на член 7, точка 1 от Регламент „Брюксел Ia“¹⁶⁰. Както обаче изтъква Wikingerhof в съдебното заседание в отговор на въпрос на Съда, с иска си това дружество не цели обявяването на нищожността на договора между него и Booking.com, като се основава на правилата на договорното право относно условията за сключването му. В този контекст установяването на нищожността на клаузите на въпросните общи условия би представлявало най-много непряка последица от този иск¹⁶¹.

136. Това тълкуване не се поставя под въпрос и от довода, че искът на Wikingerhof спада към „делата, свързани с договор“ по смисъла на член 7, точка 1 от Регламент „Брюксел Ia“, тъй като „доброволно се е съгласило“ по смисъла на съдебната практика по тази разпоредба с общите условия на Booking.com, дори ако се предположи, че това дружество има господстващо положение.

137. Според мен доводът на Booking.com би бил основателен в обратния процесуален контекст. Ако това дружество беше сезирало съд с иск за изпълнение на произтичащите от общите условия задължения и Wikingerhof изтъкваше като основание за защита, че не е „договорило свободно“ тези общи условия, с налагането на които Booking.com е злоупотребило с

¹⁶⁰ Вж. точка 41 от настоящото заключение.

¹⁶¹ Вж. по аналогия решение от 23 октомври 2014 г., flyLAL-Lithuanian Airlines (C-302/13, EU:C:2014:2319, т. 36).

господстващо положение, несъвместимо с правото на конкуренцията, този иск щеше да е „свързан с договор“ по смисъла на член 7, точка 1 от Регламент „Брюксел Ia“¹⁶². Всъщност, както посочих, тази квалификация зависи от иска на ищеца, а не от повдигнатите от ответника правни основания за защита.

138. В случая обаче като ищец Wikingerhof се позовава на деликтно задължение, произтичащо от твърдяно нарушаване на нормите на правото на конкуренцията. В този процесуален контекст, за да определи компетентността си, сезираната юрисдикция трябва да приеме *твърденията на Wikingerhof за доказани*, включително и факта, че е било принудено да приеме общите условия на Booking.com поради господстващото положение на Booking.com. Следователно последното посочено дружество не би могло да промени квалификацията на иска на ищеца в главното производство, като изтъкне в своя защита довода, че Wikingerhof доброволно се е съгласило с тези общи условия.

139. Накрая, предложеното в настоящото заключение тълкуване не е поставено под въпрос с решение Apple Sales International и др.¹⁶³, в което Съдът приема, че споразумение за избор на съд по смисъла на член 25 от Регламент „Брюксел Ia“, съдържащо се в договор между дистрибутор и неговия доставчик, може да се приложи по отношение на иск за обезщетение, предявен от дистрибутора срещу доставчика на основание член 102 ДФЕС, когато твърдяната злоупотреба с господстващо положение се материализира, както по настоящото дело, в договорните им отношения¹⁶⁴.

140. Всъщност, както посочих в точка 89 от настоящото заключение, в зависимост от формулировката си споразумението за избор на съд може да се отнася до всички спорове, които са възникнали или които могат да възникнат *във връзка с определено правоотношение*¹⁶⁵. Тази „проверка“ изисква нито повече, нито по-малко наличието на (достатъчно пряка) връзка между съответния договор и въпросния иск. Основанието на същия не е определящо в този случай. Следователно такова споразумение може да се прилага както по искове, „свързани с договор“ по смисъла на член 7, точка 1 от Регламент „Брюксел Ia“, така и по искове „относно непозволено увреждане“ по смисъла на член 7, точка 2 от този регламент, доколкото съществува такава връзка¹⁶⁶. Предвид това тълкуването, че иск за гражданска отговорност като предявения от Wikingerhof срещу Booking.com спада към „делата относно непозволено увреждане“, е напълно съвместимо с решение Apple Sales International и др.¹⁶⁷.

V. Заключение

141. С оглед на изложените по-горе съображения предлагам на Съда да отговори на поставения от Bundesgerichtshof (Федерален върховен съд, Германия) преюдициален въпрос по следния начин:

„Член 7, точка 2 от Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела трябва да се тълкува в смисъл, че иск за гражданска отговорност, основан на нарушение на нормите на правото на конкуренцията, попада в обхвата

162 Вж. в същия смисъл *Vilà Costa*, В. How to Apply Articles 5(1) and 5(3) Brussels I Regulation to Private Enforcement of Competition Law: a Coherent Approach. — *Basedow, J., Franço, S. et Idot, L.* (eds.), *International antitrust litigation: Conflict of laws and coordination*. Hart Publishing, Oxford 2012, p. 24.

163 Решение от 24 октомври 2018 г. (C-595/17, EU:C:2018:854).

164 Вж. решение от 24 октомври 2018 г., *Apple Sales International и др.* (C-595/17, EU:C:2018:854, т. 28—30).

165 Вж. по-специално решение от 24 октомври 2018 г., *Apple Sales International и др.* (C-595/17, EU:C:2018:854, т. 22 и цитираната съдебна практика).

166 Вж. заключението на генералния адвокат Wahl по дело *Apple Sales International и др.* (C-595/17, EU:C:2018:541, т. 34, 35 и 71).

167 Решение от 24 октомври 2018 г. (C-595/17, EU:C:2018:854).

на „дела относно непозволено увреждане“ по смисъла на тази разпоредба, включително когато ищецът и ответникът са страни по договор, и твърдените антиконкурентни действия, за които ищецът упреква ответника, се реализират в договорните им отношения“.